

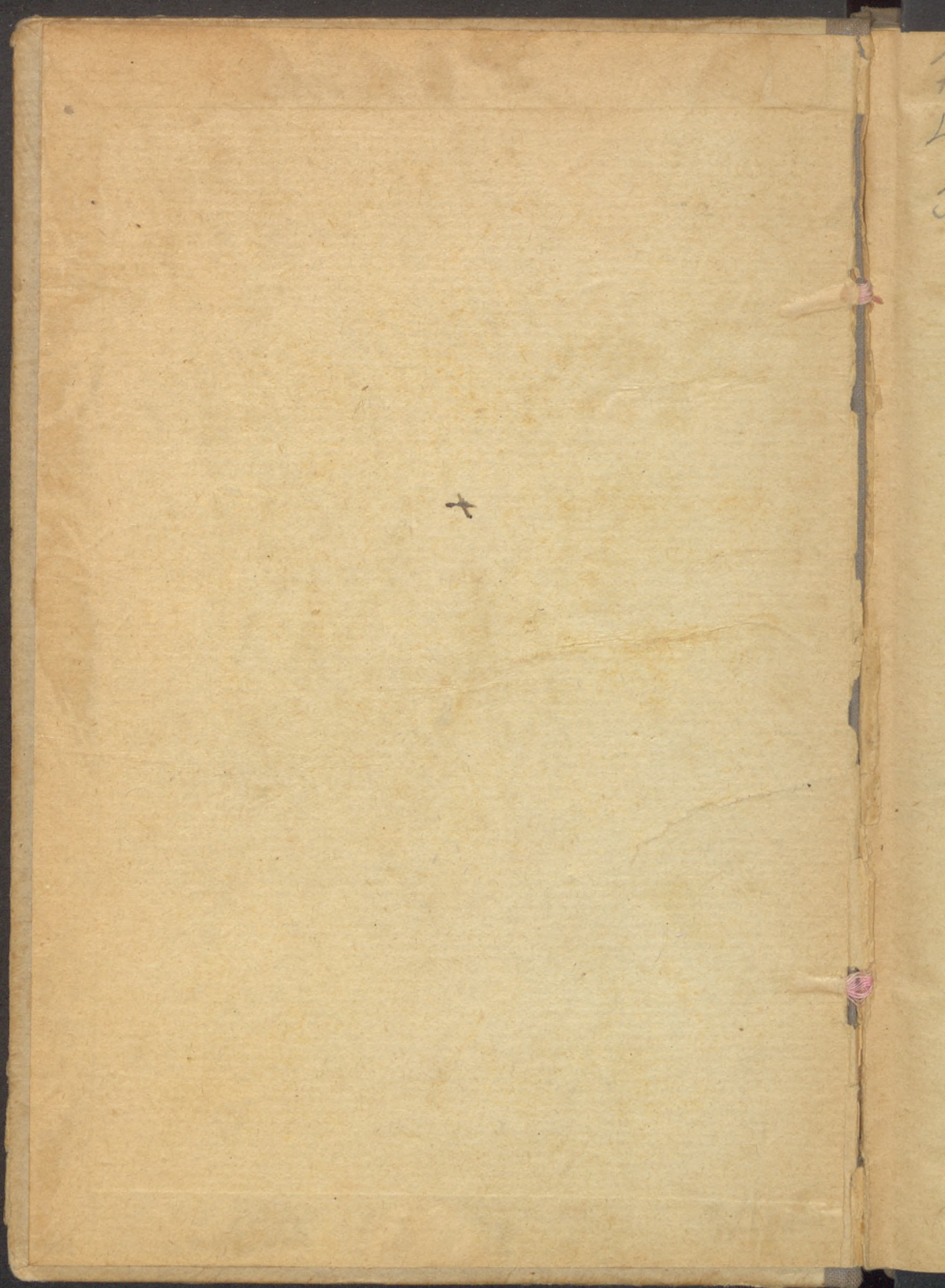
818295

KATHOLIKUS SZERTARTÁSTAN

írta:
LÉSTYÁN JÓZSEF
hiteltanár.

Püspöki Lyceumi könyvnyomda (Solomon Sabin) betűlivel Alba-Iulia
Gyulafehérvárt.

7 Arb. - 10 Lays

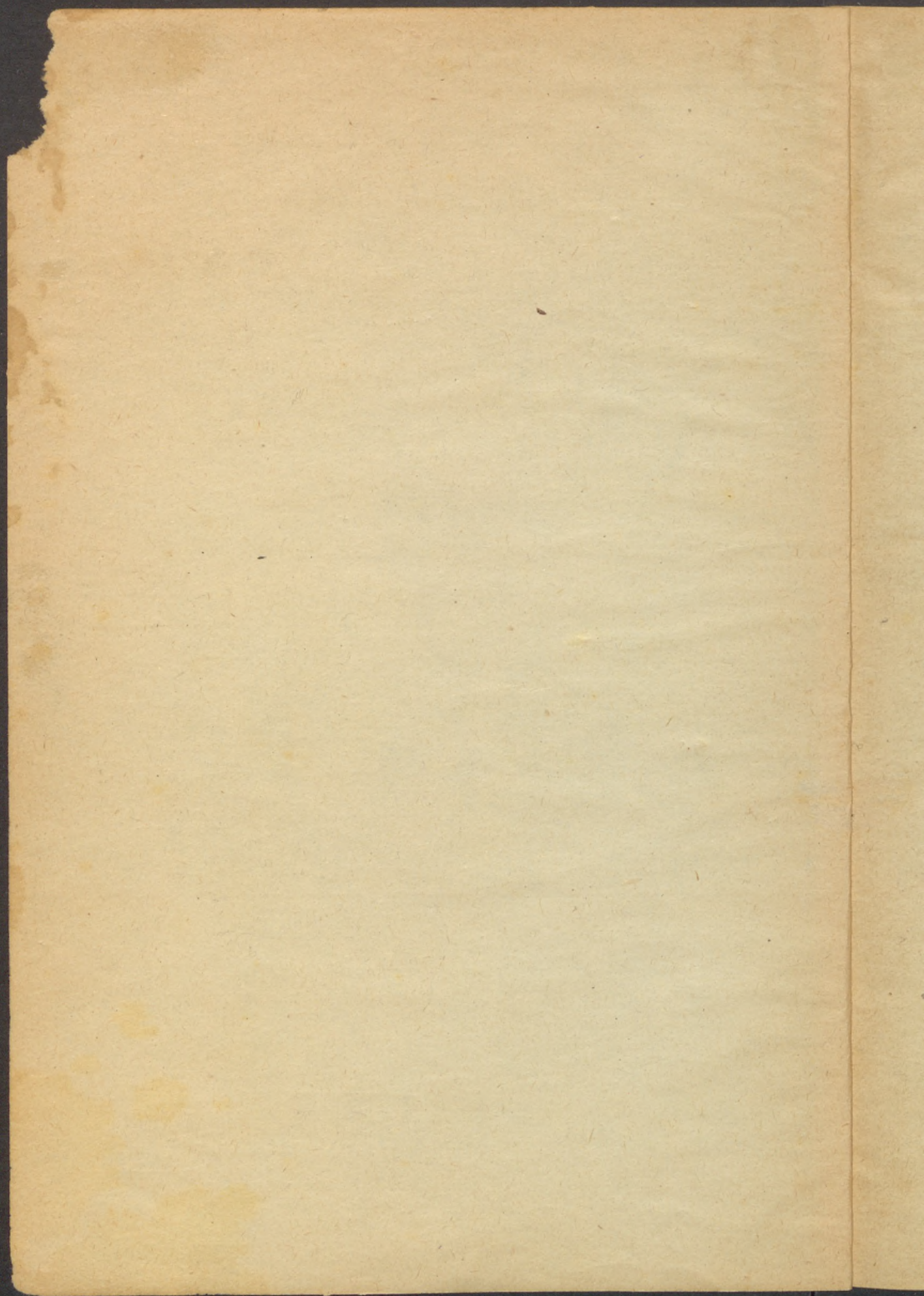
4 " 8 "

5 " 5 "

Wakras Ferenc

Melbános

Radissfalva, 19. 26. 57

KATHOLIKUS SZERTARTÁSTAN

írta:
LÉSTYÁN JÓZSEF
 hittanár.

Püspöki Lyceumi könyvnyomda (Solomon Sabin) betűível Alba-Iulia
Gyulafehérvárt.

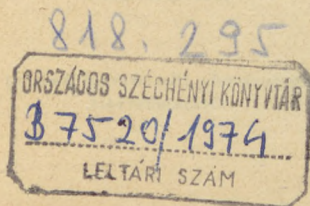
D. J. Kr.!

3487—1926 szám.

J ó v á h a g y o m.

Alba-Iulia (Gyulafehérvár), 1926. augusztus 24.-én

Zomora Dániel
püspökhelyettes.

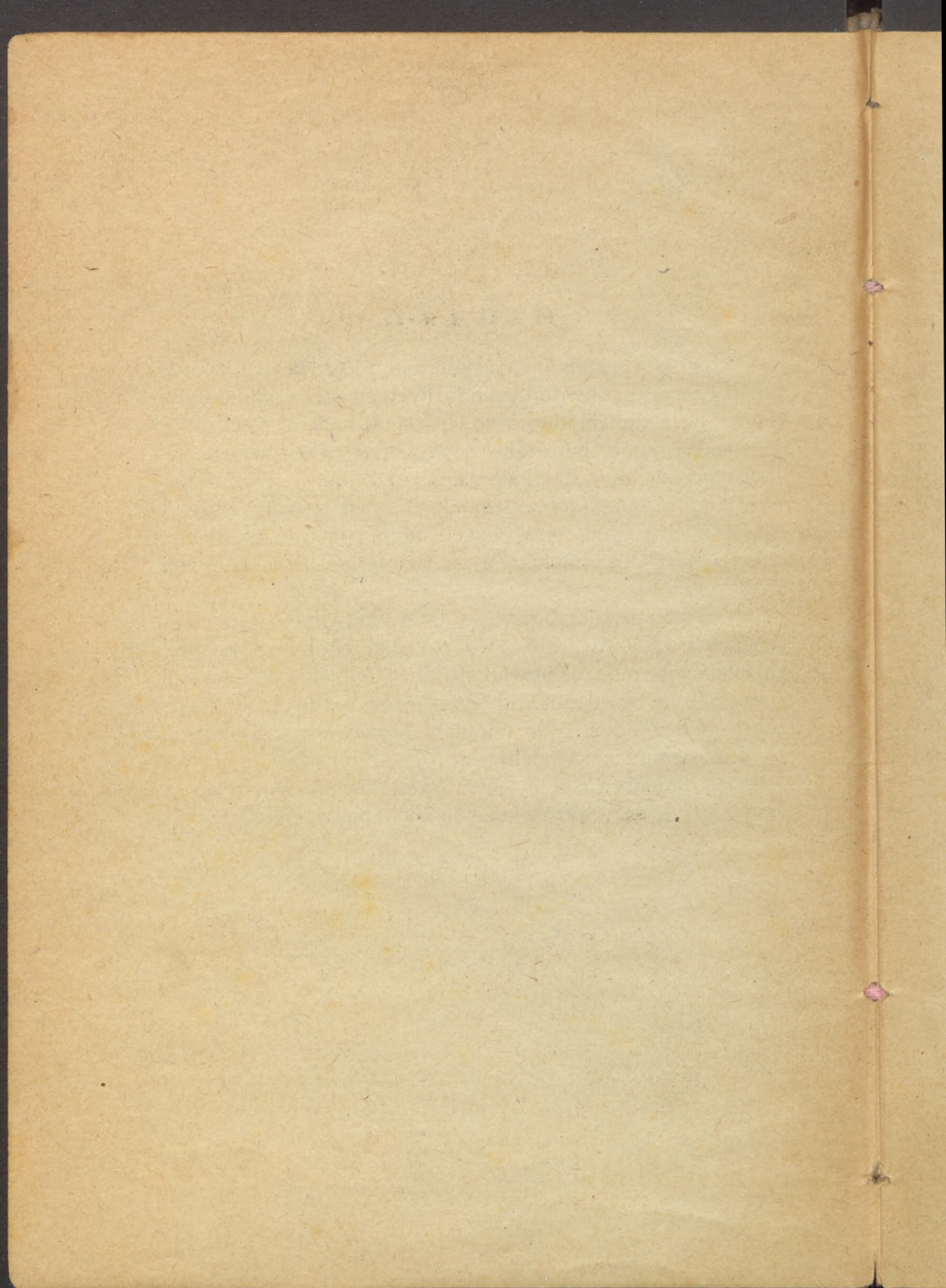

E l ő s z ó.

Közös édesanyánk, a katolikus Anyaszentegyház, az ő szépséges szertartásainak nyelvén szól a lelkünkhöz. Ezt a beszédet minden kath. hívőnek épen úgy kell értenie és szeretnie, mint édesanyja szavát. Azt akarja e kis könyvecske, hogy aki katolikus, az otthon is érezze magát a kath. templomban, annak minden részét, felszerelését, ájtatosságát, ünnepségét ismerje, az istentiszteleten, a szentségek és szentelmények szertartásain tevékenyen résztvehessen.

A szűkreszabott keret, a tanév folyamán rendelkezésünkre álló rövid idő (30—32 óra) indokolják, hogy csak a leglényegesebb ismereteket lehet felölelnünk. Anyagi nehézségek miatt kimaradtak a képek is, de a hitoktatás keretében minden kath. templom felszerelése alkalmasan felhasználható a szemléltetésre.

A katekizmusban foglalt szertartástani ismeretek a katekizmus szövegezésével vannak felvéve.

Bevezetés.

Az önmagától való, végtelen, jóságos Istent nagyobb tisztelet illeti meg, mint akár az előljárókat, szülőket, vagy bármilyen földi hatalmas-ságot, amit már nem is nevezünk egyszerűen tiszteletnek, hanem **imádás-nak**. Egyedül csak a jó Istent imádjuk. Imádásunkat belső és külső isten-tisztelettel kell kifejeznünk. Amikor a jó Istent szeretjük, benne hiszünk, remélünk, s mindezt a szívünkben élénken érezzük: **istentiszteletünk belső istentisztelet**. Isten azonban nemcsak a lelkünket, hanem a testünket is teremtette, azért az imádás külső kifejezésében részt kell vennie testünknek is. Ez történik a **külső istentiszteletnél**: amikor keresztet vetünk, az imádság szavait mondjuk, letérdelünk, a mellünket verjük, szentmisét, vecsernyét, litániát hallgatunk, a templomban közösen, fennhangon imádkozunk, áhitattal énekelünk, az egyházi körmeneteken részt veszünk. A külső istentisztelettel azonban mindig szívünk belső érzését kell kifejeznünk.

Mindazt, amivel közösen, külsőleg fejezzük ki a belső istentiszteletet: **szertartásnak** nevezzük. Az istentisztelet szertartásait **liturgiának** is mondjuk. A szertartásokat az anyaszentegyház írta elő. Magyarázatukat a szertartásból tanuljuk meg.

Az istentiszteletnek alkalmas és méltó elvégzésére szolgálnak:

- I. a szent helyek,
- II. a templomi felszerelések,
- III. a szent cselekmények és
- IV. a szent idők és ünnepek.

I. A SZENT HELYEK.

1. A templom.

A világtörténelem tanúsága szerint a régi egyiptomiak, asszírusok, görögök, rómaiak, a mai indusok, kínaiak hatalmas templomokat emeltek a pogány istenek tiszteletére.

Az egy igaz Istennek Salamon, a zsidó nép királya építtette az első kőből való, szilárd templomot. Ez elpusztult, amikor izrael népét az asszir-babiloniai fogságba hurcolták. Ujra épült a fogságból való visszatérés után. Majd N. Heródes kijavíttatta. Ebben a templomban jelent meg Aggeus próféta jövendölése szerint a világ Megváltója, de ez a templom Kr. u. 70-ben Jeruzsálem városával együtt elpusztult.

A legelső keresztény templom az **utolsóvacsora terme**, ahol Üdvözítőnk a szentmiseáldozatot rendelte, ahol a Szentlélek az apostolokra és az Anyaszentegyházra alászállott. Mikor az apostolok az Üdvözítő tanítását szétvitték az egész világra, minden városban keletkeztek templomok, eleinte a gazdag emberek házában, majd a régi görögök és rómaiak szokása szerint épített nagy csarnokokban: bazilikákban. Az első három században, a keresztények üldözése idejében sokszor bezárták, elkobozták a templomokat. Az üldözöttek a temetőikben: a föld alá vágott hosszú folyosókban: **katakombákban** mutatták be a legszentebb áldozatot. Az első keresztények hitének tanubizonyosságai, istentiszteletük színhelye: Róma, Kiszásia, Afrika nagy városainak katakombái.

313-ban N. Konstantinus császár a keresztények Istenének és ker. katonáinak erejével diadalmaskodik ellenfelén Maxentiuson. Megszünteti az üldözéseket és szabad vallásgyakorlatot enged a keresztényeknek. Ettől kezdve hirdetik díszesnél-díszesebb templomok a jó Isten dicsőségét. Maga a császár és édesanyja fényes bazilikát építtet Jeruzsálemben: az Úr Jézus sirja és Rómában: sz. Péter és sz. Pál sirjai felett.

Eltelt azóta 1600 esztendő, s ma már nincsen a keresztény országokban valamirevaló község, ahol a lakóházak közül ne emelkednék ki az Istenháza, hirdetvén a kereszt dicsőségét.

A püspöki főtemplomot: **Székesegyháznak**, a város vagy falu templomát: **plebániatemplomnak**, a kolostorok templomát: **zárdatemplomnak** nevezzük.

A **templom külsején** a harangok használata óta épülő magas **harangtorony** tűnik szembe. Csúcsán a kereszt, sisakja (fődele) alatt a harangok és a toronyóra vannak elhelyezve.

Harangszóval jelzik az istentisztelet, a vecsernyék, temetések, a reggeli és déli Úrangyala elmondásának idejét, s vihar előtt is a harangszava figyelmezteti imádságra a híveket, hogy a jó Isten távoztassa el a nehézdőt.

A templom **udvarát** rendszeren fallal veszik körül, ez a cinterem (cincitorium, coemeterium): sok ideig itt volt a temető.

A templom nagysága szerint egy, vagy több **bejárat** nyílik a belsejébe. A római legfőbb templomoknak jobboldali szélső bejárata csak a jubileumi szentévben van nyitva (szent-kapu).

Legrégibb templomainkat őseink úgy építették, hogy azoknak alsó része temetőhely volt. Az alsó boltívek alá temették el az egyház személyeket és az egyház jötevőit.

Hogy kinek tiszteletére van felszentelve a templom, felismerhető a főoltár képéről, vagy szobráról.

Hogy püspökileg fel van-e szentelve a templom, azt arról lehet megismerni, hogy a templom főfalán jobbról és balról hat-hat kereszt van bevésve, vagy festve azon a helyen, hol a felszenteléskor a püspök krizmával keresztjelt alkalmazott.

A templom belsejében a nagyobb, tágasabb rész a hívek helye: a **hajó**, a kisebb a főoltár, illetve a papság helye: a **szentély**.

A hajóban vannak: 1. A **karzat** az orgonával, a kántor és az énekesek számára. 2. A **szenteltvíztartók** a bejáratoknál, hogy a templomba lépve meghintsük magunkat szentelt vízzel. 3. A **padok**, a hívek számára rendelt ülőhelyek. 4. A **szószék**, melyről az Isten igéjét hirdetik, ezért van rajta feszület, vagy a Szentlélek jelvénye. 5. A **gyóntatószékek**: a lelkiatya számára ülőhellyel, a gyónó számára térdeplővel vannak felszerelve. 6. **Mellékoltárok** a hajóban állanak, hogy egyszerre több pap is misézhesen. 7. A plebánia-templomban **keresztelőkút**at is látunk.

A szentélyt rácsozat vagy korlát: **kancellus** választja el a hajótól. A hívek áldozásakor fehér abrosz van rajta.

A szentélyben látjuk a főoltárt, felszolgálóasztalt, vecsernyemondó-széket és a sekrestye bejáratát.

Az **oltáron** mutatja be a pap a szentmiseáldozatot, ott végzi a templomi ájtatosságok legnagyobb részét. Lépcsőzet vezet fel az oltárnak asztal- vagy koporsóalakú alsó részéhez.

Az Úr Jézus az utolsóvacsoránál asztalon rendelte a szentmisét, az első keresztények a vértanúk sirja felett mutatták be a szent áldozatot.

Minden oltárban valamely vértanunak csontja, **csont-ereklyéje** van. Ha az oltár nincsen külön felszentelve, az oltárasztal közepére **oltárkövet** (hordozható felszentelt oltárt) tesznek. Az oltárkő márványlapból készül, ennek mélyedésébe helyezi és pecsételi le felszenteléskor a püspök a sz. ereklyét.

Az oltáron **három fehér vászonterítő** van. Ezek arra az értékes lepelre emlékeztetnek, amelyben az Úr Jézus sz. testét eltemették.

Az oltár felső részén látjuk a szentségházat, feszületet, gyertyatartókat, kánontáblákat, és az oltárképet v. szobrot.

Szentségháza rendszeren a főoltárnak van. Az áldozatókehelybe téve ott őrzik a legméltóságosabb Oltáriszentséget. Előtte **öröklámpa** ég. A főoltár előtt égő öröklámpáról tudja a kath. ember, hogy ott lakik az Úr Jézus, ezért térdet kell hajtania

Feszület azért van minden oltáron, mert a szentmise a keresztáldozat megismétlése. A feszületen lévő Úr Jézus alakjának jobbkarja az oltár jobb- vagy **evangelium** oldalát, balkarja pedig az oltárnak bal- vagy **lecke** oldalát mutatja.

Előírás szerint a feszület mellett legalább két **viaszgyertyának** kell lennie az oltáron

A szorgalmas méhek buzgó munkával gyűjtik a viaszt, ezért az égő viaszgyertyák az imádságban való áhitatos buzgóságra figyelmeztetnek.

Az oltáron szokott állani a szentmisénél használt három kánontábla. A sz. mise állandó részeiből vett azon imádságok vannak rajta, amelyeket a pap nem a misekönyvből végez.

Képeket, szobrokat is látunk az oltárokon, amelyek valamely hitigazságot vagy azt a szentet ábrázolják, akinek tiszteletére az oltárt emelték.

Rége óta más alakja volt az oltárnak. A katakombákban a vértanuk sírja fölé egy ívet vágtak a falba, a sírt vízszintes márványlappal zárták le és ezen miséztek.

Az üldözések megszűnte után a templom közepén állott az asztalalakú oltár, fölötté oszlopokon nyugvó mennyezet. A pap a nép felé fordulva misézett. A mennyezet közepéről láncokon galamb alakú edény csüngött, melyben az Oltáriszentséget őrizték. Maga a mennyezet is díszes galambduchoz hasonlított. A mennyezet oszlopai között színes függönyöket feszítettek ki.

A középkorban elterjedt az Oltáriszentség imádása a szent áldozaton kívül is. A szentély evangéliumi oldalán díszesen kifaragott szentségházat készítettek kőből, ehez hasonlít a szentségtartó. Az oltárt a szentély zárófalához építették. Az oltár felső része olyan volt, mint egy nagy szekrény, melynek ajtószárnyaira kívül-belül összefüggő képsorozatot festettek az Úr Jézus, a B. Szűz vagy a szentek életéből. Ezek voltak a **szárnyas oltárok**. Erdélyben Csikmenaságon volt szép szárnyas oltár, a delneit ma is használják. A szászok birtokolta régi kath. templomokban is megőrizték néhol. Legszebb a szászsebesi, a Mátyás király korában készült szárnyasoltár. A reformáció után megszűnt a szárnyas oltárok készítése.

A görög egyházban ma is nagy képtartó állvány: ikonostazis választja el a hajótól az oltárt. Az áldozat legszentebb részét a nép ott nem láthatja. Szertartás közben az ikonostazis három ajtaján közlekedik a pap a néppel.

Az oltár mellett áll a fehér terítővel letakart **felszolgáló-asztal** a miséhez szükséges ampolnák számára. A **vecsernyemondó-széken** a plebános foglal helyet. Székesegyházakban és más nagy templomokban ezzel szemben áll a **püspök trónusa**. A kanonokok is a szentélyben végzik közös papi imádságaikat **díszes padjaikban**.

A szentélyből nyílik a **sekrestye** bejárata. Ott őrzik a templomi felszereléseket, ott öltözik egyházi ruhába a szertartásokat végző pap. A sekrestye is a templomhoz tartozik, tehát beszélgetni, nevetgélni ott sem szabad.

2. A kápolna.

Kápolnának a kisebb templomot nevezzük. A főpapok, előkelő családok palotáiban és nevelőintézetekben **magán-kápolnát** találunk. A **temető-kápolnában** halottaknapján az összes halottakért, vagy más napokon egyes elhunytakért miséznek. Buzgó emberek hegyek, halmok o mán is építettek kápolnákat, ezeket búcsúk alkalmával látogatják a hívek.

3. A templomok építésének stílusa.

A templomokat, kápolnákat mindig díszes formában építették.

Keleten fejlődött ki a **bizánci stílus**. A falakra félgömb alakú kupo'át raktak. Ez olyanforma, mint egy óriási kenyérsütő-kemence bel-

seje. Az oltár a templom félkörös szentélyzáródásában, az **apsis**-ban állott. A bizánci templomot apró, színes kövekből összerakott képek: **mozaikok** díszítették. Alaprajza egyenlőszárú u. n. görög kereszt. Leghatalmasabb a Jusztiánusz császár által épített, maig is fennálló Hagia Sophia (Sz. Bölcsesség) templom Konstantinápolyban. (Curtea de Argeș).

Nyugaton u. n. **bazilikákat** építettek. A falakra gerendás mennyezetet raktak, mely a tetőszéket tartja. A szentély itt is félkörös mélyedésben: apsisban végződött. Oszlopsorok a hívek számára rendelt tágas csarnokokat 3 vagy több hajóra osztották. A bazilikák belsejét szintén mozaikképek és márvány burkolat ékesítik. A legszebb ó-keresztény bazilikák ma Rómában láthatók.

A X. századtól kezdve a **román** építő stílus kezd kialakulni. A lapos, gerendás mennyezet helyett félkör alakú **boltozatot**, az oszlopok helyett **pilléreket** használtak. Az ajtók, ablakok félkörben végződtek. Ilyen templomok alaprajza rendszeren latin kereszt. (Mainz, Worms, Bamberg, Pécs).

A XIII. században keletkezett a **gót** stílus, melynek boltozatát, ajtóit, és ablakait magas csúcsívekkel készítették. Ablakai megnyultak. Amíg a román stílus templom nehéz boltozata számára vastag, tömör falakat kellett építeni, addig a gót templomok fala sokkal könnyebb. (Reims, Köln, Bécs).

Szép gót stílus templom Erdélyben a brassói Feketetemplom, a kolozsvári Sz. Mihály templom, továbbá a nagyszebeni és szászsebesi ev. luth. templomok.

A román és gót stílust az u. n. **átmeneti** stílus köti össze. Ilyen a mi ősi gyulafehérvári székesegyházunk, melynek alapítója Sz. István, építője Sz. László, illetve a tatárjárás után újraépítője IV. Béla magyar király.

A XIV. században a **reneszánsz** stílus jött divatba. Ilyen templomokon a régi görög és római épületek formáit és a kupolát alkalmazták. Leghíresebb a római Sz. Péter templom.

Később a cikornyás **barokk** és **rokokó** templomokat építették. Ilyen nálunk a legtöbb városi templom: a brassói, szebeni, udvarhelyi, marosvásárhelyi plebánia templomok.

Napiainkban vasbetonból is építenek s ezzel új stílus kezdődik.

4. A templomok díszítése.

A templom belső díszítése is követi azt a stílust, a melyben a templom épült. Templomainkban sok **betűjelt** (I. N. R. I., IHS.), **jelképet** (kereszt, galamb) és **jelvényt** (liliom, búzakalász, pálmaág) látunk. A **szentképek** a jó

Istent, az Úr Jézust, a B. Szűz Máriát, az angyalokat és a szenteket ábrázolják.

5. A kálvária.

Kálváriát, vagy keresztútját állítanak a templomba, vagy a hegyen épült kápolnához vezető útra. 14 egyszerű fakereszt jelöli az Úr Jézus keresztútjának nevezetes eseményeit.

A Szentföldre zarándokló hívek már az első századokban mélységes áhitattal járták végig azt az utat, melyen az Úr a nehéz keresztet hordozta. Mikor a Szentföldet a pogány törökök meghódították a hívek kívánságára engedélyezték a pápák a kálváriák felállítását, a szabad ég alatt később a templomokban is. Ezért van meg ma a legtöbb templomban a 14 „Stáció kép”.

Nagybőjtben szoktuk a keresztúti ájtatosságot végezni. Keresztről-keresztre járunk, az Úr szenvedése felett elmélkedünk, amiben a 14 kép segít.

6. A temető.

A középkorban a templom belsejébe a padlózat alá, később a templom kerítésébe, a cinterembe temették az elhunytakat. Ma az állam u. n. köztemetőket rendel. A temetőben gazdagabb emberek téglából vagy kőből épített sírokat, kriptákat készíttetnek. Nagy városokban sok gyönyörű síremlék látható a temetőkben.

A temető közepére állított nagy feszület a látogatókat az Úr Jézus sok fájdalmára és feltámadására emlékezteti.

A temetőt be kell keríteni. Az öngyilkosokat a kerítésen kívül a temető árkában földelik el.

II. A TEMPLOMI FELSZERELÉSEK.

Az istentisztelet méltó elvégzésére szolgálnak: a templomi ruhák, szent edények, szelvények és templomi könyvek.

7. A templomi ruhák.

A szentmisét végző pap magára ölti a vállkendőt, a hosszú, fehér inget, azt zsinor-övvel szorítja össze a

derekán, azután a karöltöt, stólát és miseruhát veszi fel.

A litániáknál, vecsernyéknél és körmeneteknél a pap a **palástot** használja, predikációnál, keresztelésnél stb. a **karinget**, a szentséggel való áldásnál a **vélumot**. A szerpapok **dalmatikába** a dalmátok régi díszruhájába öltöznek.

A templomi ruhák selyemszövetből készülnek. Öt szín használatos: fehér, vörös, zöld, viola és fekete, az ünnep vagy szertartás jelentősége szerint. Az Úr Jezus, a B. Sz. Mária, hitvallók, szűzek ünnepein a **fehér**, a vértanúk és a Szentlélek ünnepein a **vörös**, a legtöbb vasárnap és a pünkösöd utáni hétköznapi napokon, melyekre ünnep nem esik, a **zöld**, böjti napokon a **viola** és nagy-pénteken valamint gyászmiséken a **fekete** színű miseruha van előírva. A mindennapi életben is különbözik az ünneplőruha és a gyászruha a hétköznapi öltözetétől. -- A fehér szín a lelki tisztaságot, a vörös az örömet, vért, a zöld a reményt, a viola a bánatot, a fekete a gyászt jelenti.

8. Templomi edények.

A **kehely**, melyet a szentmise előtt a következőképen kell felszerelni: kupájára a **kehelytörlet** teszlik, rá az **ostyatányért** az **ostyával**, erre a **kehelyfedőt**, majd a **kehelytakarót**, végül a **tarsolyt**, melyben a **miseabrosz** van. A kehelytakaró és a tarsoly a miseruha szövetéből készül s vele színben egyezik.

Ampolnákban tartják a sz. miséhez szükséges bort és vizet. Ezek **kéztörő kendével** lefödve a felszolgálóasztalon, tálcán szoktak állani.

A hívek áldoztatására szolgáló kis sz. ostyákat a szentségházban, fedeles **áldoztató-kehelyben** (ciborium) őrzik.

A **szentségtartót** vagy úrmutatót az Oltáriszentséggel való áldásnál, szentségkitételes miséken és szentséges körmeneteken használják.

A sz. edények között van a háromféle **sz. olaj tartója**. A keresztelendők olajtartója: O, a sz. krizmáé: C és a betegek olajának tartója: I betűvel van megjelölve.

9. A templomi szerelvények.

A szentelvíztartó és hintő, a füstölő és tömjéntartó, a csengettyű, továbbá a templomi zászlók, a körmeneteknél használt mennyezet és a liberás gyázmiséknél felállított ravatal tartoznak még a templomi szerelvények közé.

Perselyekben gyűjtik össze a hívek adományait részben a szegények, részben templomi célok számára.

10. A templomi könyvek.

A szentmise szertartásai és imádságai a misekönyvben: **Missale**-ban, a szentségek és a szentelmények kiszolgáltatásának szertartásai a szertartás-könyvben: a **Rituale**-ban találhatók. Az **Evangeliumos** könyvből olvassa fel predikáció előtt a pap az előírt sz. leckét és evangéliumi szakaszt. A **Breviarium** vagy zsolozsmás könyv a pap számára előírt mindennapi imádságokat tartalmazza. A papi naptár: **Directorium** írja elő az év egyes napjaira eső ünnepeket, a napi misét, papi zsolozsmát, böjtöket.

III. SZENT CSELEKMÉNYEK.

Itt tárgyaljuk az egyházi nyelvet, egyházi éneket, a sz. jeleket, a szentmise, a szentségek és szentelmények-szertartásait.

11. Az egyházi nyelv.

A szentmisét és a szentségek kiszolgáltatását latin nyelven végzi a kath. anyaszentegyház. A latin nyelv holt nyelv, a mindennapi életben nem használjuk, szavai, kifejezései többé nem változnak.

Minden magasztos, vallásos gondolatra van megfelelő szava. Ünnepelesebb is a sz. szertartás, ha nem a köznapi beszéd szavait halljuk. Még a nép nyelvét használó vallások is arra törekcsenek, hogy régies kifejezésekkel ünnepelesebbé tegyék a szertartást. Jó kath. ember nem ütközik meg azon: miért miséznek latinul? Magyar katolikus ember szereti is ezt az ősi nyelvet, melyet nagyapáink gyűléseiken, tanácskozásaikon, törvénykönyveikben is használtak.

A szentmisénél nem az a lényeg, hogy a hívek az egyes szavakat megértsék, hanem, hogy a szertartásokat ismerjék, átérezzék, áhitatos énekkel és imádsággal kísérik. Ezt könnyen meg is tehetik, mert a szertartásból minden iskolába járó gyermek megtanulhatja a sz. misét, szertartásainak értelmét.

A latin nyelv mellett használják a keleti szertartásokban a görög, szir-káld és örmény nyelvet. A görög egyesülteknek, a görög katolikusoknak az egyház megengedte saját nemzeti nyelvük használatát.

A közös imádság, vallástanítás és predikáció minden országban a nép nyelvén történik.

12. Az egyházi ének.

Énekelni szoktunk örömről, bánatról, lelkesedésről, de áhitatosságunk kifejezésére is igen alkalmas az ének.

Minden vallás használja szertartásainál az éneket. Dávid királyról feljegyezte a Szentírás, hogy az istentisztelet szépségének emelésére hatalmas ének- és zenekarokat szervezett. A kath. istentiszteletben már a katakombák kora óta nagy szerep jut az éneknek. A régi latin énekek dallamát még nagy sz. Gergely pápa gyűjtette össze, ma is ezeket használják a szerzetes templomokban, székesegyházakban, ott ahol latinul tudó énekesek vannak.

Minden nemzetnél kifejlődött az egyházi nép-ének. A magyar egyh. énekek a szentmise részeihez, az ünnepnapokra és a szentek tiszteletére szólnak. Tanuljuk meg egyh. énekeink szövegét és dallamát, énekeljünk nagy buzgósággal, hogy őseink régi, szép, magyar egyházi énekeit megőrizzük. Aki szépen énekel, kétszeresen imádkozik! Akit a jó Isten szép, tiszta, csengő hanggal, jó hallással áldott meg, az legméltóbban úgy hálálja meg Isten adományát, hogy nagy buzgósággal énekel a templomban.

13. Szent jelek.

Szertartásainkban sok jelképes cselekedet ismétlődik. A mindennapi életben is a szájjal együtt beszél a kéz, sőt néha nem is beszélünk semmit, csak intünk, s ezt is megértik. A jó Istennel való beszéd: a szertartások közben is használjuk a kezünket: **keresztvetéskor.**

Azt mutatom meg a kereszttetéssel, hogy a keresztre feszített Úr Jézushoz tartozom, mert keresztet rajzolok magamra. A szavakkal: „Az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek nevében” megvallom, hogy hiszek a Szentháromság egy Istenben. Rendesen a **nagy** vagy **latin** kereszttétést használjuk. A **kis** vagy **német** kereszttetéssel evangéliumolvasás kezdetén jobb kezünk hüvelykujjával homlokunkra, ajkunkra és mellünkre kis keresztet rajzolunk. Ezzel jelezzük, hogy az Úr Jézus tanítását eszünkkel elhiszük, szánkkal megvalljuk, életünkkel gyakoroljuk. A kereszttétést a pap a szentmisében a szentségek és szentelménvek kiszolgáltatása közben gyakran használja, nemcsak önmagára, hanem a megszenlelendő tárgyakra is keresztet vet.

A jó Isten gyakran adott természetfeletti erőt a sz. kereszttel. Ha pusztá kézzel vetünk kereszttet: 50 napi búcsút, ha szentelt vízzel vetünk kereszttet: 100 napi búcsút nyerhetünk.

A **kéztartás** is sok mindent fejez ki imádság vagy szertartás közben. Ha összetesszük: hogy gondolatainkat összeszedtük és Istenre irányítottuk; ha mellünkön kereszttbe kulcsoltuk: hogy bűnbánattal megalázkodunk Isten színe előtt; ha széttárt karokkal imádkozunk: hogy vágyakozunk Isten után. Vigyáznunk kell arra is, hogy imádság közben mindig úgy tartsuk a kezünket, ahogyan édesanyánk a kath. Anyaszentház előírja: két tenyerünket és ujjainkat egymásra tesszük, jobbkezünk hüvelykujja keresztezi a balkéz hüvelykujját s az összefogott kéz az ég felé mutat.

Jelképes cselekedet még a **térdhajtás**. Amikor az Oltáriszentség a szentségházon kívül az oltáron vagy a szentségtartóban van, mindkét térdünkkel érintjük a földet, máskülönben csak a jobb térdünkkel. A térdhajtással, térdenállva való imádkozással és az arcra borulással azt fejezzük ki, hogy Isten milyen végtelenül nagy és mi milyen kicsinyek vagyunk. Az állva-imádkozás, fölállás, főhajtás, meghajlás, kalaplevétel a tisztelet jele a szertartásokban is.

A békecsókkal az Isten és felebarát iránt való szeretetünket fejezzük ki.

14. A szentmise.

Az újszövetség áldozatát, melyben az Úr Jézus a pap kezei által magát Mennyei Atyjának a kenyér és bor külső színe alatt feláldozza: szentmisének nevezzük.

A szertartások megtanulása előtt ismételjük át mindazt, amit a sz. miséről a káteban tanulunk.

A szentmisét általában így osztjuk fel: előmise, áldozati cselekmény (felajánlás, átváltoztatás, áldozás), a mise befejező része.

15. Előkészület a szentmisére.

A legszentebb áldozat bemutatására a pap a sekrestyében készül elő. Megmossa kezeit, kikeresi a misekönyvből a napi mise változó részeit, felszereli a kelyhet. (Calix, purificatorium, patena, hostia, palla, velum, bursa, corporale). Felölti a miseruhákat. (Humera, alba, cingulum, manipulus, stola, casula). Fejére teszi a papi süveget (quadratus, biretum). Fejét hajt a sekrestyében levő feszület előtt és a ministránsal együtt az oltárhoz indul.

A pap sohasem végzi egyedül a szent áldozatot, mindig ministráns szolgál neki az oltárnál. A legnagyobb kitüntetés az, hogy az oltárnál szolgálhatunk. Buzgó kath. gyermek örömmel tanul ministrálni, mert tudja, hogy a templomban jelenlevő hívek nevében szolgál, a pap után neki van legnagyobb része a szentmise gyümölcseiből. **Főszabály**, hogy a ministráns az oltárnál nagy áhítattal szolgáljon, egyáltalán ne beszélgessen, jobbra-balra-hátra ne tekintgessen, illedelmesen álljon, térdeljen, kezeit szabályosan tegye össze. A ministráns **a pappal együtt** térdel, hajt fejet, vet keresztet, veri a mellét. A ministráns csenget, felszolgálja a bort és vizet, viszi a misekönyvet az oltár megfelelő helyére. Minden szolgálattevél után, ha az oltárasztaltól a lépcsőre kell visszatérnie, meghajtja fejét a feszület felé.

Az oltárhoz indulóban a ministráns kezébe véve a misekönyvet, a pappal együtt fejet hajt a feszület felé és jelt ad a sekrestye ajtajában levő csengővel. Az oltárhoz érve átveszi a papi süveget. Ha olyan oltáron van a szentmise, melynek szentségházában az Oltáriszentséget őrzik, térdet hajtanak, ha nincs Oltáriszentség, mélyen meghajolnak.

16. Előmise.

A pap az oltárasztal közepére, a miseabroszra, helyezi a lefödött kelyhet. A *ministráns a leckeoldalon levő könyvtartóra teszi a misekönyvet.*

Az oltárlépcső előtt a pap és ministráns elmondják a **lépcsőimádságot**, amely a 42. zsoltárból, a nyilvános bűnvallomásból és bűnbocsánatért esdő kérésekből áll. Lépcsőima után a pap imádságot mondva lép az oltár asztalához, megcsókolja azt a helyet, ahol az ereklyék vannak. A leckeoldalon, kereszttetés után felvassa a könyvből a bevezetést: **introitust**, amely zsoltárversekből és „dicsőség”-ből áll. Régente ezt a hívek énekelték, mikor a papság az oltárhoz vonult.

Az introitus első szaváról van sok mise elnevezve: „Requiem”, „Rorate”, sőt naptárainkban a nagybőjti: „Invocabit”, „Reminiscere”, „Oculi”, „Laetare”, „Iudica”; és a husvét utáni vasárnapok is: „Quasimodo”, „Misericordiam”, „Iubilare”, „Cantate”.

A pap introitus után az oltár közepére lépve háromszor az Atya, Fiú és Szentlélek Isten irgalmáért könyörög a *ministránssal együtt telváltva* görög nyelven: **Kyrie eleison, Christe eleison. Kyrie eleison:** Uram irgalmazz, Krisztuss kegyelmezz. Majd a karácsonyi angyalok énekével: „**Gloria** in excelsis Deo” kezdődő, lelkes, dicsőítő imádságot mondja. Imádságközben a *ministránssal együtt* ismételten fejet hajt és a „Gloria” végén keresztet vet. Utána a hívek felé fordulva köszönti a népet: „Dominus vobiscum” — az Úr veletek. A *nép nevében a ministráns felel:* „et cum spiritu tuo” — és a te lelkeddel is. Köszöntés után a pap visszatér a leckeoldalra, ahol széttárt karokkal olvassa az összegyűjtött imádságokat: **oratio, collecta**, a sz. **leckét** (a sz. Írás valamelyik oktatókönyvéből, rendszeren a sz. apostolok leveleiből). Ezután mondja a lépcsőéneket: **graduale** és a **tractust**.

A *gradualet* régente akkor énekelté a nép, amikor az evangélium olvasására a pap a kettős lépcsővel ellátott szószékre (ambo) felment.

Böjti misékben „tractus”: vontatott hangon mondott imádság, gyász-misékben és nagyobb ünnepek miséjében egy-egy szép himnusz: „sequentia” is van. (Napja Isten haragjának, Dicsérd Sion, Jőjj el Szentlélek Isten, Álla a keserves Anya.)

Az evangéliumot ma az oltár jobb-: evangéliumi oldalán olvassa fel a pap. *A ministráns a lecke befejezése után mögéje áll és átviszi a könyvet.* A könyv átvitelének jelentése: Isten büntetésből elvette a zsidóktól az evangéliumot, Jézus tanítását és a pogány népeknek adta.

Az őskereszténységben a nép hozta a szentmiséhez szükséges kenyeret és bort a templomba s azt felajánlaskor az oltár leckeoldalára helyezte, ezért kellett a könyvet onnan elvinni.

Az evangéliumot az Úr Jézus tanítása iránt való tiszteletből állva hallgatjuk, felolvasása előtt a kis keresztve-tést használjuk. Evangéliumolvasás után (a gyászmiséket kivéve) a pap megcsókolja a misekönyvben az evangéliumi szakasz kezdetét. *A ministráns 'dicséretet mond Krisztusnak a nép nevében: „Laus tibi Christe!”*

Evangélium után, az oltár közepére lépve elmondja a pap a niceai és konstantinápolyi zsinatok hitvallását: „Credo”. *Eközben, mint Gloriakor a ministránssal együtt többször fejet hajt, a végén keresztet vet.* Gyászmisékben, vértanuk, szűzek és hitvallók miséiben elmarad a Credo.

ÁLDOZATI CSELEKMÉNY.

17. Felajánlás.

A nép köszöntése után rövid változó imádsággal kezdődik a felajánlás. Ezt az „offertorium”-nak nevezett imádságot énekelték a kórusban, amíg a nép ajándékait az oltárra vitte.

A hívek ajándékait részben a szentmisére és áldoztatására, részben a papságnak, templomnak és szegényeknek fenntartására használták. Ma is misepénzt ajánlunk fel a papnak, ha misét akarunk vele mondatni. A perselyezés is ebből a régi szokásból származik.

Offertorium után a pap **felajánlja** a patenán levő ostyát, majd bort és pár csöpp vizet tölt a kehelybe, azt

is felajánlja. Az utolsó vacsorán az Úr Jézus is először felajánlotta Mennyei Atyjának a kenyeret és bort. A kenyér és bor a legalkalmasabb anyag a szent áldozatra, mert az emberek legtermészetesebb, legegyszerűbb, legáltalánosabb és mindenütt feltalálható tápláléka. Az Úr Jézus nem használt színbort, hanem azt az akkori szokás szerint vízzel keverte. A bor az Úr Jézus istenségét, a víz az ő emberségét, a vegyítés az isteni és emberi természet egyesülését jelenti az Úr Jézus isteni személyében.

A pap **kezet mos**. Ma ez a kézmosás a szent áldozat bemutatásához megkívánt lelkitisztaságot jelenti, de régente szükséges volt, mert amikor a pap átvette a néptől a sok áldozati ajándékot, kezei beszennyeződhettek.

A Szentháromsághoz intézett újabb felajánló imádság után a pap felszólítja a népet is az imádkozásra: **Orate fratres!**, hogy áldozatuk kedves legyen a jó Isten előtt. Ekkor mondja el a nép nevében a ministráns a „**Suscipiat**” kezdetű imádságot.

Most a pap halk hangon újból összegyűjtött imádságot: „**secreta**” mond. Az imádságok befejeését, a nép köszöntését s néhány felszólítást már hangosan, vagy énekelve végzi el. Erre következik a „**praefatio**”: előének, melynek szövege az egyházi év szakainak, vagy az ünnepeknek megfelelően változik. Az előének befejezése a mennyei seregek dicsőítő imádsága: „Szent, szent, szent a seregeknek Ura, Istenel!” **Sanctus**. A ministráns csenget, figyelmezteti ezzel a jelenlevőket, hogy a „Canon”, az átváltozás következik a misében. Canon alatt a ministráns térdel.

18. Átváltoztatás.

Úrfelmutatás előtt. A Canon szövege már sok század óta változatlanul ugyanaz, ezért is nevezik szabálynak, zsinórmértéknek; **canon**-nak. Először Isten áldását kéri a pap az áldozatra, azután a küzdő egyház elől-

járóiért: a pápáért és püspökért imádkozik. Megemlékezik az élőkről, akik a szentmisén jelen vannak és azokról, akikért a szentmisét bemutatja. Majd kezeit az ostya és a bor fölé terjeszti. A kézrátétel azt jelenti, hogy a szentmisét, mint engesztelő áldozatot a mi bűneinkért mutatják be. Többszörös keresztvetéssel áldja meg most a pap az áldozati tárgyakat. *A ministránsnak csemetnie kell.*

Az átváltoztatás, Úrfelmutatás a szentmise közepén van. A pap ekkor ugyanazt cselekszi, amit az Úr Jézus az utolsó vacsorán tett, az ő hatalmából és az ő szavaival beszél. Először szemeit az ég felé emelve megáldja, azután külön-külön átváltoztatja a kenyeret az Úr szent testévé, a bort az ő szent vérévé, mindkettőt térdre hajlítva imádja és a népnek is felmutatja. **A ministráns** a pap térdhajtásakor egyet-egyet, úrfelmutatásakor hármat-hármat csemet. Úrfelmutatásakor elnémul az orgona, elhallgat az ének és a hangos imádság. Térdre kell borulnunk, hittel és szeretettel kell a felmutatott Oltáriszentségre néznünk. Ez a szentmise legfőbb része. Itt történik ugyanaz a csodálatos átváltozás, amelyet az Úr Jézus először az utolsó vacsorán eszközölt s amelynek megismétlését tanítványainak megparancsolta. A felajánlás előkészület volt az átváltoztatáshoz, az áldozás pedig befejezése az áldozatnak.

Úrfelmutatás után kéri a pap a jó Istent: fogadja kegyesen az áldozatot, szolgáljon az a **holtaknak** és bűnösöknek lelkijavára. Majd a szentostyával a kehely fölött háromszor keresztet vet és azt a kehellyel együtt felemeli. Ez volt az első századokban az Úrfelmutatás.

Az áldozáshoz átmenetképpen elmondja, vagy elénekeli a „Miatyánkot“, a „**Pater noster**“. Ezután a szentostyát három részre töri. Az Úr Jézus is megtörte az utolsó vacsorán a kenyeret. Az őskereszténységben az egész áldozatot „kenyérszegésnek“ nevezték és szintén

három részre osztották az átváltoztatott kenyeret: a pap, az áldozók és a betegek számára. A legkisebb részt a pap a kehelybe ejti, ahol az az átváltoztatott borral egyesül. Az Úr testének és vérének egyesülése emlékezetesen a feltámadásra!

19. Áldozás.

A pap először előkészül a szentáldozásra. Mellét háromszor verve mondja: „Isten báránya, ki elveszed a világ bűneit, irgalmazz nekünk!” **Agnus Dei.** Azután három hosszabb imádságot végez. Végül balkezébe veszi a patenát és az Úr testét, a ministráns felé fordul, újra háromszor veri a mellét, miközben a kafarnaumi százados szavait ismétli. „Uram! Nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak szóval mondd és meggyógyul az én lelkem”. **Domine non sum dignus.** Ekkor kell a ministránsnak háromszor csengetnie! Mély áhitattal veszi magához az Úr testét és véré, ezután a híveket is megáldoztatja.

Az áldozatban mindig megsemmisítették az áldozati tárgyat. A szentmisében ez a megsemmisítés az áldozáskor történik. Az áldozás nekünk mennyei vendégség is, melyben az Úr Jézus szent testével és vérével egyesülünk.

Az első keresztények szokása szerint a pap a Szentostya legkisebb részét is gondosan felszedi a patenával a miseabroszról, mert a legkisebb morzsában is az Úr szent teste van jelen. Ezután a ministráns bort, majd bort és vizet tölt a kehelybe és a pap újjaira. A kelyhet a pap kitörli, összerakja. A ministráns a misekönyvet átviszi a leckeoldalra.

A leckeoldalon a pap áldozás után a „Communio” nevű változó miseimádságot mondja el, melyet a nép áldozása alatt a kórusban énekeltek.

20. A mise befejezése.

A hívek köszöntése után a pap a leckeoldalon ugyanannyi összegyűjtött imádságot: „**Postcommunio**“ mond, mint amennyi oratiót és secretát végzett megelőzőleg. A postcommunióban mindig hálát ad a pap a jó Istennek és az áldozat szent kegyelmeit kéri számunkra.

Az oltár közepére menve újból köszönti a híveket és „**Ite missa est**“ szavakkal elbocsátja. Utána a hívek felé fordulva áldást ad. Böjti misékben „**Benedicamus Domino**“ szavakkal még hálaadásra szólítja fel a pap a híveket. Gyázmisében nem ad áldást a hívekre, mert a gyázmise minden kegyelme a halottaknak szól, ezért elbocsátás helyett is örök nyugalmat kíván a halottaknak: „**Requiescant in pace**“. Áldás után az oltár jobb oldalán mondja el az utolsó evangéliumot, rendesen sz. János evangéliumának kezdetét. *Ha a postcommunio után nyitva hagyja a misekönyvet, akkor azt a ministránsnak át kell vinnie az evangéliumi oldalra, mert két ünnep esvén egybe, más utolsó evangélium van előírva.* Az utolsó evangélium olvasása után a ministráns a nép nevében mond hálát Istennek: **Deo gratias**. Csendes mise végén boldog emlékű XIII. Leo pápa előírása szerint a papnak a néppel együtt az oltár lépcsőjén el kell mondania 3 Üdvözlégyet, a Salve Reginát az Egyházért és sz. Mihály segítségeért való könyörgést.

Most a pap az oltár asztaláról leveszi a lefödött kelyhet, a ministráns pedig a misekönyvet s térd- vagy főhajítás után az oltártól a sekrestyébe távoznak. Itt a pap leteszi a templomi ruhákat, kezét mos és elvégzi a hálaadó imádságokat.

21. A szentmise állandó és változó részei.

Állandó részek: a lépcsőima, a felajánlási imádságok és a canon.

Változó részek: Introitus, oratio, graduale, tractus, sequentia, offertorium, secreta, praefatio, communio, post-communio.

Gloriát és credot gyászmisékben nem mondunk, más misékben is elmarad némelykor.

A szertartás egyszerűbb vagy ünnepélyesebb volta szerint megkülönböztethetünk csendes, énekes, szentség-kitételes, papi segédlettel mondott és főpapi miséket.

22. A misehallgatás módja.

Vallásos életünk lényeges része a misehallgatás, azért annak módját minden katolikus embernek tudnia kell. Jó **imádságos könyv** segélyével végig kísérhetjük az egész sz. misét. A **miseénekek** is a sz. áldozat lényegére vonatkoznak, azért a buzgó éneklés is megfelelő misehallgatás. Ha nincsen imakönyvünk, vagy nincsen a templomban közös ének, arra kell ügyelnünk, hogy **mit tesz a pap az oltárnál**. — **Lépcsőima** alatt bánjuk meg bűneinket; **collecta**-kor terjesszük a jó Isten elé kéréseinket; sz. **lecke és evangelium** alatt gondoljuk át az Úr Jézus valamely előttünk ismert tanítását; **credo** alatt mondjuk el az apostoli hitvallást; **felajánláskor** ajánljuk fel önmagunkat, életünket, szenvedéseinket, elhatározásainkat, tetteinket a jó Istennek. **Canon** alatt — **úrfelmutatás előtt** — imádkozzunk élő szüleinkért, testvéreinkért, rokonainkért, barátainkért és ellenségeinkért. **Úrfelmutatáskor** mély imádással, hittel, bizalommal tekintsünk a felmutatott Oltáriszenségre. **Úrfelmutatás után** emlékezzünk meg az elhunytakról, mondjuk el az Úr imádságát. **Áldozás** alatt végezzünk legalább lelki áldozást. Végül köszönjük meg azt a kegyelmet, hogy jelen lehettünk a sz. misén. Vegyük alázattal a pap **áldását** s hazatérve Isten sz. kegyelmével teljesítsük kötelességeinket.

Jó imádságos könyvben több misehallgatási módot

találhatunk. Ezek segélyével változatossá tehetjük a sz. misén való részvételt.

Legjobb, ha hozzászoktatjuk magunkat a sz. mise egyes részei szerint a csendes **elmélkedéshez**. Mivelhogy a sz. mise az Úr Jézus keresztáldozatának vérontás nélkül való megújítása, azért lélekben térjünk az utolsó vacsora iermébe, vagy kísérjük végig az Urat a keserves keresztúton.

A SZENTSÉGEK KISZOLGÁLTATÁSÁ- NAK SZERTARTÁSAI.

A katekizmus harmadik részében a szentségekről szóló igazságokat már megtanultuk. Ezeket most mind át kell ismételniünk, mert a szertartásban csak a szentségek kiszolgáltatásának szertartásait fogjuk átvenni.

23. A keresztség.

A keresztség az első és legszükségesebb szentség, amely az eredeti bűntől és a keresztség előtt elkövetett minden más bűntől megtisztítja és megszenteli az embert és az anyaszentegyház tagjává teszi.

A keresztszülők a megkeresztelendőt a templom előcsarnokába, vagy a sekrestyébe viszik, mert még nem tagja az egyháznak. Keresztszülő csak olyan katolikus lehet, aki legalább 14 éves, vallásának elemeit ismeri, nem áll egyházi fenyíték alatt. Szerzetesek vagy papok csak főhatóságuk engedélyével lehetnek keresztszülők. Kereszteléskor csak egy keresztapát és egy keresztanyát fogad el az egyház. Nem keresztény, vagy nem kath. keresztény nem lehet keresztszülő. Keresztény-katolikus vallású egyént is csupán akkor fogad el az egyház erre a tisztre, ha az illető az egyház főbb intézkedéseinek ellene nem szegül. Sem keresztapa, sem keresztanya nem lehet tehát, aki botrányos életet él, házasságát nem az egyház

színe előtt kötötte meg s húsvéti szent gyónásával-áldozásával következetesen adós. -- A megkeresztelt, a keresztelő pap és a keresztszülő között **léleki rokonság** keletkezik.

A keresztelő pap karinget és violaszínű stolát ölt és **kérdéseket** intéz a gyermekhez, melyekre a keresztszülő felel. Mi a neved? **N.** (A keresztszülő feleletképen valamely szentnek a nevét mondja. Ez lesz a keresztségben a gyermek védőszentje és pártfogója. A név, melyet a keresztségben kapunk, a **keresztnév**) — **N.** mit kérsz Istent anyaszentegyházától? **Hitet.** A hit mit ad neked? **Örök életet.** Ha tehát az életre be akarsz menni, tartsd meg a parancsolatokat: szeressed a te uradat Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből; felebarátodat pedig mint tennenmagadat — **N.** ellene mondasz-e az ördögnek? **Ellene mondok.** És minden cselekedeteinek? **Ellene mondok.** És minden pompáinak? **Ellene mondok.** **N.** hiszel-e a mindenható Atya-Istenben, mennynek és földnek teremtményében? **Hiszek.** **N.** hiszel-e a Jézus Krisztusban, ő egy Fiában, mi Urunkban, ki e világra született és kín-halált szenvedett? **Hiszek.** **N.** hiszel-e a Szentlélekben, katolikus keresztény anyaszentegyházat, szentek egyességét, bűnök bocsánatát, testnek feltámadását és örök életet? **Hiszek.**

Ez a **keresztségi fogadalom** és **hitvallás**, melyet az első szentáldozáskor ünnepélyesen meg szoktunk újítani.

Most a pap **keresztet** rajzol a gyermek homlokára és mellére, megáldja, **parancsol a gonosz léleknek**, hogy ne zaklassa többé a megkereszteltet. Ezután kevés **sót** tesz a gyermek szájába annak jeléül, hogy a keresztény életbőlcseség úgy óvja meg őt a bűntől, mint a só a húst a rothadástól. A kis gyermekeket megáldó Jézusról szóló **evangeliumi szakasz** felolvasása után elmondják közösen a Miatyánkot, Üdvözlégyet és Hiszekegyet. Majd a pap azt a szertartást végzi, melyet az Úr Jézus a siket-

néma és vakonszületett meggyógyításánál használt: hamuból sarat készít, megkeni a keresztelendő füleit és orrát e szóval: „**Effeta**” nyilatkozzál meg. A keresztény ember érzékei mindig legyenek készen Isten ígéjének befogadására. Ekkor a **stola végét** a keresztszülőknek nyújtva bevezeli a megkeresztelendőt a templomba a keresztkúthoz. Itt megújítják a keresztségi fogadalmat. Most felcseréli a pap a viola stolát fehérrel s a gyermek mellét és hátát megkeni a **keresztelendők olajával**. Miután a hitvallást újra letette, **kérdi** a pap: „Akarsz-e megkeresztelkedni?” „**Akarok**”. Most történik a keresztelés. Kereszt alakjában **háromszor leönti** a gyermek fejét keresztvízzel: „N. én megkeresztellek téged az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében”. Mivel a gyermek Krisztus híve lett, a pap **megkeni fejét sz. Krizmával. Fehér ruhát** nyújt neki annak jeléül, hogy a keresztségben nyert lelki tisztaságot mindig megőrizze. A keresztszülők **égő gyer-tyát** vesznek át a paptól, mely a hit világosságát jelzi. Végezetül e szavakkal bocsátja el a pap: „Menj békében és az Úr legyen veled!”

Keresztelés után a megkereszteltet bejegyzik az anyakönyvbe. Beírják a születés és keresztelés napját, továbbá a keresztségben nyert nevet, szülőit és a gyermek keresztszülőjét.

Felnőttek keresztelésénél sokkal hosszabb és ünnepélyesebb a szertartás.

24. A bérválás.

A bérválás szentség, amelyben a Szentlélek a megkeresztelt embert megerősíti, hogy hitét állhatatosan vallja és hite szerint éljen.

A bérválást a püspök rendszeren az egyházközség hivatalos meglátogatásakor — a **bérmaúton** szolgáltatja ki. Nagy ünnepélyességgel fogadják a püspököt, aki ren-

desen a délutáni órákban érkezik, a templomba vonul, ott a halottakért ájtatosságot tart és kíséretével együtt gyóntat.

Másnap osztja ki a bérmlást ünnepélyes nagymise végén. A bérmlándók előzetes oktatás után gyónást és áldozást végezve a templomban, vagy a templom udvarában bérmaszüleikkel együtt sorba állanak. A **bérmlási lapot** minden bérmlándónak kézben kell tartania.

A **bérmaszülők** a bérmlás alatt a bérmlándó mögött állanak, jobb kezüket a bérmlándó jobb vállára teszik. Fiuknak csak bérmaatyjuk, leányoknak csak bérmaanyjuk lehet. A bérmaszülőnek megbérmlálnak és buzgó katolikusnak kell lennie. Szerzetes, vagy pap csak főhatósága engedélyével vállalhat bérmaszülői tisztelet. A bérmaszülő kötelessége, hogy a megbérmláltat a lelki harcban szavával és példájával segítse.

Bérmlás kezdetén a püspök kiterjeszti kezeit a bérmlándók fölé, rájuk esdi a **Szentlélek 7 ajándékát**: a bölcsesség, értelem, tanács, erő, tudomány, jámborság és isteni félelem-lelkét. Ezután minden egyes bérmlándónak **fejére teszi a kezét**: kereszt alakjában **megkeni** annak homlokát szent krizmával, miközben e szavakat mondja: „N. megjelöllek téged a szent kereszt jelével, megerősítek az üdvösség krizmájával az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében“. Ezután gyengéden megüti a bérmlalkozó arcát, hogy a kath. vallásért bármilyen szenvedést is elviseljen. E szavakkal pedig: „Béke veled!“ arra emlékezteti, hogy az őskeresztény egyházban békecsókot kapott a megbérmlált. Bérmlás végén mindnyájukért imádkozik a püspök és rájuk adja **áldását**. A püspöki áldás előtt a templomból eltávozni nem szabad.

A bérmlást a püspök jóillatú balzsamból és faolajból készült szent **krizmával** végzi. A jóillatú balzsam azt jelenti, hogy a megbérmlálnak jó cselekedeteivel kedvesnek kell lennie a jó Isten előtt. A faolaj a Szentlélek-

tőlnyert kegyelem bőségét és erejét jelenti. Régente a viaskodók olajjal kenték meg karjukat, hogy könnyebben harcolhassanak. Minket is harcra kennek fel a bérmlással lelkünk ellenségei ellen.

A bérmlásban keresztnéve mellé új nevet kap az ember, ez a **bérmanév**. A szent, akinek nevét a bérmlkozó választja, újabb védőszentje és mennyei pártfogója, akit követnie kell az erények gyakorlásában.

A bérmaszülő rendesen megajándékozta a megbérmltat, hogy a Szentlélektől nyert sok kegyelemre emlékeztesse.

25. Az Oltáriszentség.

Az Oltáriszentség az Úr Jézus Krisztusnak valóságos szent teste és vére a kenyér és a bor külső színe alatt.

Az Oltáriszentséget a szent áldozáskor vesszük magunkhoz. Az áldozók testileg és lelkileg méltóan előkészülve összetett kézzel, lesütött szemmel közelednek az áldozás helyéhez. Mielőtt odaérnek, mindkét térdükkel **térdhajtást** végeznek a legméltóságosabb Oltáriszentség előtt. Az oltár lépcsőjére, vagy a szentélyrácshoz, kancellushoz térdelnek. Miután a ministráns helyettük elmondta a közgyónást, **confiteort**, a pap felénk fordul, keresztvetés mellett elmondja az általános feloldozás szavait (**misereatur**). Majd kezébe veszi a szent ostyát és az áldoztató kehely fölé tartva, mondja: „Ime az Isten báránya, ime ki elveszi a világ bűneit!”, utána háromszor ismételi a kafarnaumi százados szavait: „Uram! nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak szóval mondjad és meggyógyul az én lelkem!” („**Ecce agnus Dei**,” és „**Domine non sum dignus**“ . . .) A pap ekkor az áldozóhoz lép, a Szentostyával keresztet vet s ráteszi az áldozó nyelvére e szavakkal: „A mi Urunk, Jézus Krisztusnak teste őrizze meg lelkedet az örök életre. Amen”. Az áldozók a Szentostyát rágás nélkül lenyelik, helyükre mennek, hogy ott lelkük nagy vendégét: az Úr Jézust imádják, neki hálát adjanak és kegyelmét kérjék.

Mikor a pap az Oltáriszentséget nyújtja, imakönyvet, pallát, vagy a kancellus fehér abroszát kell állunk alá tartanunk, fejünket fel kell emelnünk, nyelvünket egy ke-

véssé ki kell tennünk alsó ajkunkra és az Oltáriszentséget a legnagyobb tisztelettel kell magunkhoz vennünk.

Az Oltáriszentséget nem kell sokáig a szájunkban tartanunk. Ha a szájpaddásra tapadna, nyelvünkkel válasszuk le. Mikor helyünkre távozzunk újból mindkét térdrel meghajlunk az Oltáriszentség előtt.

Ha misén kívül történik az áldoztatás, utána a pap az áldoztató kelyhet visszatesszi a szentségházba és áldást ad az áldozókra. Ha mise közben áldozunk, a pap nem ad áldást, hanem a kelyhet visszatéve folytatja a szent misét. Ha sokan áldoznak csak az utolsóknak kell az áldozás helyén térdelve megvárniok, ameddig betette a pap az áldoztató-kelyhet a szentségházba.

Hívek csak a kenyér színe alatt áldoznak, mert a kenyér színe alatt már az Úr szent vére is jelen van. A kehelyből a sz. vér könnyen kiömölhetne és sokan nem akarnának a közös kehelyből mások után inni.

22. A bűnbánat szentsége.

A bűnbánat szentsége az a szentség, amelyben a pap Isten helyett megbocsátja a keresztség után elkövetett bűnöket.

Kiszolgáltatása a sz. gyónáskor történik a következőképpen:

Miután a gyónó 1) lelkiismeretét gondosan megvizsgálta, 2) bűneit igazán megbánta, 3) erős fogadást tett, hogy többé nem vétkezik: leterdel a gyónatószek térdeplőjére. Keresztet vet magára s ha az idő engedi elmondja a gyónás előtti imádságot. Majd megmondja mikor gyónt utoljára érvényesen, azután őszintén és értehetően 4) elmondja összes bűneit, amennyire csak emlékszik rájuk. Megvallja a halálosbűnök számát és lényeges körülményeit. A bűnök elmondása után folytatja a gyónási imádságot, melyben bűneit újra megbánja, javulást ígér s a lelkiatyától 5) elégtételt és feloldozást kér.

Ha a lelkiatya méltónak tartja a feloldozásra, tanácsokat ad a gyónónak, melyek betartásával a bűnöket jövőre könnyebben elkerülheti. Megfelelő elégtételt után, keresztség közben e szavakkal adja meg a feloldozást: „Én téged feloldozlak bűneidtől az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Amen.”

A gyónó feloldozáskor keresztet vet magára, akkor távozik, mikor a lelkiatya szóval vagy jellel elbocsátja. Ezután pontosan el kell végeznie a feladott elégtételt.

Ha bármily okból feloldozást nem nyerhetnénk, mindenben pontosan kövessük a lelkiatya utasítását!

A sz. gyónás után fennmaradó ideigtartó büntetéseket részben vagy egészben a búcsuban engedi el az anyaszentegyház.

A búcsu elnyerésére a kegyelem állapotában kell lennünk, el kell végeznünk az előírt jócselekedeteket.

27. A betegek kenete.

A betegek kenete szentség, amelyet Krisztus Urunk a nagybetegek számára rendelt, hogy Istentől kegyelmet nyerjenek lelküknek üdvösségére és sokszor testüknek javára is.

A betegnek a szent kenet felvételére úgy kell elkészülnie, hogy meggyónik, vagy ha nem gyónhat, legalább megbánja bűneit, felindítja magában az Isten iránt való hitet, reményt és szeretetet és Isten akaratában való teljes megnyugvást.

Mielőtt a pap megérkezik, a betegszobában fehér abrosszal leterített asztalra két **gyertya** közé **feszületet** kell előkészíteni, ahova a pap az Oltáriszentséget helyezi. Azután egy **pohár vizet** és **evőkanalat** hogy áldoztatás után a pap lemoshassa ujjait. **Vattát** és egy tányérkában **sót** és **kenyérbelet**. A vattával megtörli a kenés helyét, a sóval és kenyérbéllel felitatja a pap saját ujjáról az odatapadt sz. olajat.

A betegek kenetének kiszolgáltatására a pap a templomból indul ki. Arra szolgáló készletben (ezüst szelence, vagy selyem, bársony tarsoly) teszi a legméltóságosabb Oltáriszentséget, karinget és fehér stolát öltve tart a beteghez. A sekrestyés égő gyertyát és csengettyüt visz elől. Akik a beteghez tartó pappal találkoznak, térdre

borulva imádják az áthaladó Üdvözítőt. Igazán el nem ítéihető rossz szokás, hogy ilyenkor nem illő kíváncsiságból a beteg kilétéről érdeklődnek.

A pap a beteg szobájába érkezve így köszön: „Békeség e háznak!” Felelet: „**És minden lakóinak!**”

A beteg rendesen három szentséget vesz fel a halálos ágyon: a bűnbánat szentségét, a sz. áldozást, mint sz. útravalót és a sz. kenetet. Ezt a három szentséget a haldoklók szentségeinek is nevezzük. Amíg a beteg elvégzi gyónását, hozzátartozói távoznak, de az áldoztatás és szent kenet alatt ők is jelen vannak és térdenállva imádkoznak érte. A szentáldozást, mint sz. útravalót e szavakkal nyújtja a pap: „Fogadd testvér a mi Urunk Jézus Krisztus testét útravaló gyanánt, hogy megőrizzen téged a gonosz ellenségtől és az örök életre vezessen. Amen.”

A szentkenetet a pap úgy szolgáltatja ki, hogy a betegnek szemeit, füleit, orrát, ajkait, kezeit és lábait megkeni a betegek olajával és közben mondja: „E szent kenet és az ő legkegyesebb írgalmassága által bocsássa meg neked az Úr, amit látással (hallással stb.) vélkeztél. Amen”. Kenés után letörli vattával a megkent helyeket, majd sóval és kenyérbéllel letisztítja ujját. Ezután a beteggel együtt imádkozik.

A pap a nagyon súlyos betegnek **apostoli áldást** is ad. Ez teljes búcsuban részesíti a beteget a halál pillanatában, ha teljesen megnyugodott Isten akaratában és az Úr Jézus sz. Nevét segítségül hívta.

28. Az egyházirend szentsége.

Az egyházirend szentség, amellyel azokat, akiket Isten az ő szolgálatára hív, papokká szentelik, hogy szent hivatalukhoz lelki hatalmat és kegyelmet kapjanak Istentől.

A papokat csak a püspök szentelheti fel kézrátétellel és imádsággal. Az egyházirendnek több fokozata van: a hajkorona, a négy kisebb és a három nagyobb rend. Legfőbb foka a püspöki méltóság.

A **hajkorona** föladásakor lenyír a püspök a jelentkező hajából annak jeléül, hogy a papnak le kell mondania világi hiúságról; átadja neki a karinget.

Az **ajtónállónak** kulcsot és csengőt, a **felolvasónak** Szentírást, az **ördögűzőnek** szertartás-könyvet, az **oltár-szolgának** gyertyát és ampolnákat nyújt át a püspök megfelelő utasítások mellett.

Az **alszerpapság** feladása előtt figyelmezteti a püspök a jelentkezőket, hogy most még szabadok, visszatérhetnek a világi életre, de ha ezt a rendet felvették halálukig Isten szolgálatában kell maradniok és nőtlen életre kötelezik magukat. Felöltözteti őket az alszerpapi ruhába, átnyújtja nekik a sz. leckés könyvet és az üres kelyhet.

A kézföltétel a **szerpap** szentelésénél szerepel először. A püspök átadja neki a stólát, melyet felvállára téve viselhet. A szerpap ünnepélyesen evangeliumot énekelhet, kereszttelhet, prédikálhat és áldoztathat.

Az **áldozópapot** a püspök kézrátétellel és felkenéssel szenteli. Először ráadja a miseruhákat, kezeinek hüvelyk és mutató ujját és egész tenyerét felkeni a keresztelendők olajával és átadja a hatalmat a misézésre. Ettől fogva együtt mondja a felszentelési misét a püspökkel. Mise végén külön ráruházza a bűnbocsátó hatalmat és a teljes papi hatalom jeléül a miseruhát, amely eddig hátul fel volt gyöngyölítve, teljesen lebocsátja.

Az újmisés papok a püspöknek még engedelmességet is fogadnak.

A **püspökszentelést** három püspök végzi a pápa külön felhatalmazásából. A hosszú szertartás lényege ez: a felszentelő és neki segédkező püspökök kezüket e szavakkal teszik a felszentelendő fejére: „Fogadd a Szentlelket!” A szentelést végző püspök ezután megkenni a felszentelendő fejét sz. krizmával, átadja imádságok között a pásztorbotot, gyűrűt, nyakszirtljére teszi az evangeliumos könyvet, később átnyújtja a püspöksüveget és kesztyűt, végre felülteti a püspöki trónusra és a „Te Deum” elvégzése után az új püspök áldást ad.

Külön szertartások között történik a **pápa** megválasztása és ünnepélyes megkoronázása.

29. A kath. egyház szervezete.

(Betekintés az egyház kormányzásába)

A Krisztus által alapított igaz egyház a kath. anyaszentegyház. Természetes feje, törvényhozója és kormányzója szent Péter apostol hivatali utóda a **római pápa**.

Hatalma kiterjed az egész világra s az egész világon élő keresztény katolikusokra. A többi apostolok utódai a felszentelt **püspökök**, akik az anyaszentegyház egyes részeit, országok, országrészek, vagy egyházmegyék szerint a római pápa főhatósága alatt kormányozzák.

A pápát a **biborosok** testülete választja. A püspököket a római pápa nevezi ki.

Az egyházmegyét a püspök **esperesi kerületekre** osztja, amelyeknek élén egy-egy főesperes áll, aki a főhatóság rendeleteinek szigorú végrehajtását ellenőrzi.

Az egyes egyházközségeket: **plébániákat**, a püspök által kinevezett lelkészek: **plébánosok** vezetik. E munkában a terjedelmesebb egyházközségeknél részt vesznek a segédlelkészek: **káplánok** és hitoktatók, catecheták.

Az egyházközségek vezetésében püspökileg meg-szervezett alapszabályok szerint, az **egyháztanácsok** is részt vesznek. Gyűléseikről jegyzőkönyvet vezetnek. Fontos ügyekben hozott határozataik a főpásztor jóváhagyásával érvényesek. Az egyházközség pénzügyeit a **gondnok**, megyebíró intézi.

A plébános a keresztesítés, bérnálás, esketés, halálozás eseteit az **egyházi anyakönyvekbe** jegyzi be. Ezeket a könyveket az egyház lelkiismeretes pontossággal vezetett és féltő gonddal őrzi. Tulajdonjogi, örökösödési, katonai stb. ügyeknél az állami rend és jogfolytosság alapjai ezek a könyvek, melyeknek latin neve **matricula**.

30. Szerzetesrendek és vallásos testületek.

Az egyház lelket nemesítő munkájában nagy szolgálatokat tesznek a **szerzetesrendek**. Keletkezésükkel az egyháztörténelem foglalkozik, de a szertartástannak is rövidesen ismertetnie kell őket.

A szerzetesrendek tagjai azok, akik felszentelésük előtt esküvel fogadják: **fogadalom**, hogy az evangéliumi tanácsokat: szabadakarattal vállalt **szegénység**, örökös **tisztaság** és tökéletes **engedelmesség**, halálíg megtartják. Rendi előjáróik vezetése alatt, a rend szabályai szerint s a rendalapító által meghatározott ruházattal **kolostorokban**, rendházakban élnek együtt a szerzetesek.

A felszentelt, miséző szerzetest **páternek**, atyának szólítják. A fogadalmat tett, de fel nem szentelt szerzetesnek **frater**, testvér a neve. Az atyák az ifjúság nevelésével, a hitélet mélyítésével, és betegek ápolásával foglalkoznak. A fraterok a rendház anyagi ügyeit, gazdaságát intézik.

Az egyes szerzetesrendek nevüket az alapító nevééről, vagy munkakörükről nyerik. Ilyenek a Ferencrendiek, Minoriták, Jézustársasági atyák, Ciszterciek, Premontreriek, Karthauziak, Trappisták, Kapucinusok.

A kath. egyházban vannak **női szerzetesek** is. A tagok kellő előképzettség megszerzése és próbaidő: **novíciátus** letelte után, vagy az egész életre, vagy bizonyos számú évre szerzetesi fogadalmat tesznek. A rendalapító által előírt, pápailag jóváhagyott rendi szabályok szerint testületileg élnek, egyenruhát hordanak. A tagokat **nővéreknek**, előjáróikat **főnöknőnek** nevezik. Teendőik: leánygyermek tanítása, nevelése, kórházi betegek ápolása, árvaházak, aggházak vezetése, a társadalmi bajoknak hatékony orvoslása. Az örökös, ünnepélyes-fogadalmat tett nővérek csak ritkán nyerhetők pápai engedéllyel térhetnek vissza a világi életbe. Akik meghatározott időre tettek szerzetesi fogadalmat, annak leteltével vagy örökös fogadalmat tesznek, vagy visszatérnek a világba.

Nem szerzetesek, de a szerzetesiélethez kapcsolódnak távolabbi értelemben a **kongregációk** és a laikus, világi testvérek. Világi férfiak és nők e testületek tagjai, akik egyszerű s csak lelkiismeretben kötelező fogadalmat tesznek, hogy szóval és példával az egyház munkájában részt vesznek, apostolkodással az evangéliumi krisztusi szeretetre és tevékeny életre nevelnek s vezetnek másokat is. (Szt. Ferenc harmad-rendje).

Ismertebb női szerzetek nálunk: a Miasszonyunkról nevezett nővérek, az Irgalmasnővérek, a Ferencrendi nő-

vérek, Orsolyaszűzek, Angolkisasszonyok, Missziós nővérek. Kiképzésüket az **anyaházakban** nyerik, ahonnan a rendalapító szellemében meghatározott munkára küldetnek. A fogadalmat még nem tett tagokat **jelölteknek** hívják.

31. A házasság szentsége.

A házasság szentség, amellyel egy férfi és egy nő felbonthatatlan életszövetséget köt egymással és Istentől kegyelmet nyer arra, hogy a házastársak kötelességeit híven teljesíthesse.

Akik a házasság szentségét fel akarják venni, azoknak legelőször **saját plébánosuknál kell jelentkezniök**, hogy őket kikérdezhesse és a **jegyeselek oktatásában** részesíthesse. A házasulandókat három egymásután következő vasár-, vagy ünnepnapon a templomba gyűlt hívek előtt **kihirdetik**, hogy kiderüljön: nincs-e közöttük valamely bontó vagy tiltó akadály?

Ha a házasulandók között akadály forog fenn, az illetékes püspöktől előzőleg felmentést kell kéretni a plébánossal, különben a házasság érvénytelen, vagy tilos.

Tiltó akadály pl.: szüzességi fogadalom, végyes vallás, tiltott idő stb. Ilyen akadály ellenére megkötött házasság érvényes ugyan, de **bűnt követnek** el a házasulók.

Bontó akadály pl.: vérrokonság, nagyobb egyh. rend, ünnepélyes fogadalom, érvényes házasság, vallás különbség stb. Ilyen akadály ellenére történt házasságkötés nemcsak bűnös, hanem **érvénytelen is**.

A házasság megáldása előtt a házasulandók saját plébánosuk jelenlétében **szabadegyezkedést** kötnek, amelyben tanuk előtt kijelentik, hogy egymással kölcsönös szeretetből házasságot akarnak kötni, őket a házasságra senki sem kényszeríti, közöttük semmi házassági akadály fenn nem forog.

Ha valamelyik házasulandót **erőszakolják** a házasságkötésre, a megkísérelt házasság érvénytelen.

Az esküvő napján a jegyesek **gyónnak és áldoznak**. A házasságkötést végezhetik a **jegyesek-miséje** alatt, vagy azon kívül is. A jegyesek az oltár elé állanak. **A vőlegény a menyasszony jobbkeze felől áll.** Az eskető pap először kérdéseket intéz hozzájuk: „Mi a neved?” **N. és N.** „N. nyilatkozzál az Isten és az anyaszentegyház színe előtt, akard-e a jelenlevő N.-t törvényes feleségül magadhoz venni? (akarsz-e a jelenlevő N.-hez törvényes feleségül hozzá menni?” **Akarom. (Akarok.)** „Igéred-e, hogy hozzá holtodiglan, holtáiglan mindenben hű akarsz lenni, mint a hű férj feleségéhez az Istennek parancsolatja szerint hű lenni köteles? (mint a hű feleség urához az Isten parancsolatja szerint hű lenni köteles?)” **Igérem.**

Most átveszi a **jegygyűrűket**, az egyház nevében megszenteli és elcserélve a házasulandók ujjára húzza. Ez a házasság **felbonthatatlanságát** jelenti és arra inti őket, hogy amint a gyűrűnek nincsen vége, az ő szeretüknek sem szabad egymás és gyermekeik iránt végetérnie.

Most a házasulandókat **megáldja** a pap. Az áldás végeztével egymással **kezet fognak** s az eskető pap **stólával összeköti** a kezüket: „Én titeket összekötlek a házasság kötelékével az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Amen.” A kézfogás a házasulandók egyetértésének és szeretetének jele, amelyre az egyház áldását adja.

Ezután következik a házastársak **esküje**. Letérdelnek, jobb kezük három ujját a feszületre téve külön-külön mondják:

„Isten engem úgy segéljen
Nagyasszonyunk, a szeplőtlen szűz Mária,
És Istennek minden szentjei,
Hogy a jelen levő N.-t szeretem,
Szeretvén magamhoz veszem feleségül,
(Szeretvén hozzá megyek feleségül),

Istennek rendelése szerint,
A keresztyén anyaszentegyháznak szokása szerint,
És hogy őt el nem hagyom,
Holtomiglan, holtáiglan,
Semminemű viszontagságában,
Isten engem úgy segéljen“.

Befejezésképen a pap **megcsókoltatja velük a feszületet és meghinti őket szenteltvízzel.**

A házasságkötést erről az eskütételről nevezzük **esküvőnek**. Aki tehát házastársát **egyházi ítélet nélkül** elhagyja, nemcsak szentségtörést, hanem esküszegést is követ el.

Az u. n. **polgári házasság** nem szentség, csak egyszerű szerződés! **Az egyház előtt a tisztán polgári kötés nem érvényes házasság.** Az ilyenek nem gyónhatnak, nem áldozhatnak, kereszti- vagy bérmaszülők nem lehetnek, egyházi temetésre igényt nem tarthatnak.

A **vegyes házasságot** csak akkor engedi meg az egyház, ha a nem kath. fél az összes gyermeket kath. neveltetését biztosítja államilag érvényes okiratban: **reverzalis**, és a házasságkötés az illetékes plébános vagy felhatalmazott kath. pap előtt történik. Más módon megkísérelt vegyes házasság is érvénytelen a jó Isten és az Anyaszentegyház előtt.

32. Szentelmények.

Szentelményeknek az anyaszentegyház által rendelt szenteléseket, áldásokat és a megszentelt tárgyakat nevezzük.

Az anyaszentegyház megáldja a *vizet, sőt, barkát, hamut, gyertyát, olajat, képet, zászlót, lobogót, olvasót, keresztet, feszületet, temetőt, kápolnát, templomi ruhákat és edényeket.* Imádság és szenteltvízzel való meghintés által kiveszi ezeket a mindennapi használatból, Isten tiszteletére és a hívő lelkek javára rendeli.

Szentelt olajjal való kenés által szenteli fel a püspök a **kelyhet, patenát, harangot, oltárt, oltárkövet, templomot**, koronázza meg a **kath, királyt** és császárt.

Imádsággal kéri Isten áldását az egyház a **hívekre, házasulókra, az anyára, útasokra, betegekre, halottakra, a hívek lakásaira, ételekre, szántóföldekre, szőlőkre, hajókra, az épülő házak alapkövére**. Ezek az imádságok Isten kegyelmét és oltalmát szerzik meg számunkra.

33. A temetési szertartások.

Amikor kath. hívő haldoklik, meghúzzák a **lélek-harangot**, hogy imádkozzunk érte. A haldokló kezébe **égő gyertyát** adnak, hogy az evangéliumi okos szűzek példájára égő gyertyával: hitének világosságával léphessen lelkének mennyei vőlegénye, az Úr Jézus elébe. Jó kath. házban gondosan megőrzik, állandóan az ágyak felett tartják a keresztelekor, vagy első sz. áldozáskor használt szentelt gyertyát, hogy azt a haldokló kezébe adhassák.

Az egyház az Úr Jézus példája és ősi keresztény szokás alapján a földbe való temetkezést írja elő, a **halottégetés** pogány szokását szigorúan tiltja. A halottégetést, hamvasztást főként egyházellenes társulatok akarják divatba hozni. Természetellenes dolog, hogy tűz eméssze meg az ember testét, amely földből vétegett. Nagyön költséges is a halotthamvasztás és lehetetlenné teszi a holttest megvizsgálását, ha temetés után büntény gyanuja merülne fel.

Koporsóbatételkor a halottakért végzett papi zsolozsmát szokták elénekelni.

Temetésre a pap énekesekkel jelenik meg a halottas háznál. **Szentelt vízzel** meghinti és megtömjénezi a halottat s énekhangon mondja: „Imádkozzunk a megholt hívekért” (Oremus pro fidelibus defunctis) és zsolnárokat, imádságokat énekel. (**Benedictus**). Sok helyen a kántor ékes búcsuztatót is szokott mondani. A gyászmenet elindul élén

a kereszttel. A koporsó előtt a férfiak, a koporsó után a gyászolócsalád és a nők menjenek rendezett sorokban.

Tiszteletlen dolog, ha a temetési meneten résztvevők beszélgetnek, vagy nevetgélnek.

Régi keresztény szokás szerint a temetést délelőtt végzik. A halottat a templom előcsarnokába viszik, **gyász-misé**t tartanak lelke üdvéért. **Libera**. A templomból kísérik a temetőbe.

A **temető ajtajában** újra szenteltvízzel hinti meg a pap a koporsót, s e szavakkal kíséri a halottat a sírhoz: „A paradicsomba vigyenek be az angyalok, hogy a szegény Lázárral részéd legyen az örök életben”.

A **sírt** a koporsóval együtt szentelt vízzel meghinti a pap, a halott lelkeért imádkozik s a koporsót énekszó mellett bocsátják le a sírba. A pap és a hívek **nehány marék földet vetnek** a koporsóra. Miután beföldelték a sírt, keresztet tűznek a halott fejéhez, hogy annak árnyékában pihenjen a feltámadás napjáig.

Régi keresztény szokás szerint a sírok úgy vannak elrendezve, hogy a hívek halálukban is a temető közepén levő nagy feszület felé forduljanak. A papokat úgy szokás eltemetni, hogy halálukban is örködjének az egykor rájuk bízott hívek felett: a temető bejárata felé fordítva helyezik a sírba.

Ártatlan gyermekek temetésénél az egyház örven-dező zsoltárokat mond, a pap fehér stolát használ. Nem az elhunytért, hanem az élőkért imádkozik, hogy ezek is az angyalok és ártatlan lelkek seregébe juthassanak holtuk után. (**Benedictus**).

A ravatalra helyezett sok koszorú pogány szokás. Gondoskodjunk e helyett imádsággal, alamizsnával és szentmisével az elhunytak lelkiüdvéről.

A temetési szertartások jelentése a következő:

a) a **szenteltvíz** használata a lélek megtisztulására figyelmeztet.

b) A **tömjén füstje** a halott lelkeért mondott, égbe-szálló imádságra int.

c) Az **égő gyertyák** az élő hitet jelentik; hitének megőrzéseért remélheti az elhunyt is Istennek irgalmasságát.

d) A temetőben látható sok **kereszt** Jézus feltámadását juttatja eszünkbe.

e) A **harangozás** és **imádság** az egyház tiszteletét és szeretetét jelenti.

34. Imádságok.

Amikor imádkozunk, akkor a jó Istennel beszélünk, hogy őt imádjuk és dicsérjük, neki hálát adjunk, vagy tőle valamit kérünk.

Meghatározott alakja van az Úr imádságának v. i. a „**Miatyánk**”-nak, az anyagi üdvözlételnek: „**Üdvözlégy Mária**”-nak, „**Dicsőség**”-nek, „**Hiszekegy**”-nek, az „**Urangyalá**”-nak.

Katholikus hívőnek tudnia kell a **szent olvasó titkait**, az Isten tízparancsolatát, az anyaszentegyház ötparancsolatát is.

Saját szavainkkal, gondolkozva, elmélkedve végezzük el: a hit, remény, szeretet felindítását; reggeli és esti imádságot, rövid szentséglátogatást és a lelkiáldozást.

35. Főbb egyházi ájtatosságok.

A **litániák** mondásánál a pap és a nép felváltva könyörögnek az egyház által jóváhagyott szöveg szerint: **Jézus sz. Nevéhez, Jézus sz. Szívéhez, a B. Sz. Máriához, (Lorettoi litánia), Sz. Józsefhez és Minden-szentekhez.**

A **vecsernye** a papi zsolozsmának a délutáni órákra előírt része.

Szentségimádást a hónap első vasárnapján, vagy első péntekén végzünk: amikor nyilvános imádságra van kitéve az Oltáriszentség.

A Szentlélek ünnepélyes segítségül hívása fontosabb munkánk megkezdésekor a „**Veni Sancte**”. A hálaadást az ünnepélyes „**Te Deum**”-mal végezzük.

A **keresztúti ájtatosságot** nagyböjtben tartjuk Jézus szenvedéséről elmélkedve.

Májusi ájtatosságot a B. Sz. Mária tiszteletére végzünk májusban az esti órákban elmondván a lorettói litániát.

Októberben szintén az esti órákban a szent olvasót szoktuk a templomban közösen elmondani.

Kétféle **körmenetet** tartunk: 1. amelyen az Oltáriszentséget is körülvisszük, mint nagyszombaton és Úrnapján és 2. amelyre az Oltáriszentséget nem visszük: keresztjáró napokon, búzaszenteléskor, gyertyaszentelő Boldogasszony napján és Virágvasárnap. Idetartoznak a búcsujárási körmenetek is.

A körmeneteken menjünk a pap által megállapított sorrendben, szabályos sorokban, kerüljünk el minden felesleges beszélgetést, tartózkodjunk a nevetgéléstől!

IV. A SZENT IDŐK ÉS ÜNNEPEK.

36. Az egyházi év.

Az ó-szövetségi törvénytől eltérően nem a szombatot, hanem a **vasárnapot** kell megszentelnünk **szentmise** és **prédikáció** hallgatásával és **szolgai munkától való tartózkodással**. A hét első napján v. i. vasárnap kezdődött a világ teremtése, vasárnap támadt fel halottaiból az Úr Jézus és a Szentlélek is vasárnap szállott az apostolokra és az anyaszentegyházra. A vasárnapokon kívül sz. hitünk nagy igazságait, a szentek ünnepeit is meg kell szentelnünk. A vasárnapok és ünnepek sorozata az **egyházi év**, amely a polgári évtől eltérően advent első vasárnapjával kezdődik és a pünkösd utáni utolsó vasárnapig tart.

A nagyobb ünnepeket előkészület előzi meg, amely hosszabb, vagy rövidebb ideig tart. Az előkészületi időben **böjtot** is kell tartanunk.

Az egyház minden pénteki napra a **húseledeltől való tartózkodást** írja elő minden kereszténynek 7. életévétől kezdve. Ha túl ünnep péntekre esik szabad húst enni. Az **enyhített és a szigorú böjt** kötelez minden egészséges keresztényt 21—60 éves koráig. Szigorú böjtinapon csak háromszor szabad enni és csak egyszer, a főétkezéskor szabad jóllakni. **Szigorú böjt van:** 1. Hamvazó szerdán. 2. A nagyböjt és a kántorböjtök pén-

tekein. 3. Karácsony, husvét, pünkösd és N. Boldogasszony ünnepének vigiliáján, Enyhitett böjti napon szabad húst is enni, de csak háromszor szabad táplálkozni és csak a főétkezéskor szabad jóllakni. **Fnyhitett böjt van:** 1. Nagyböjt többi hétköznapjain. 2. A kántorböjtek szerdáján és szombatján. 3. Jún. 28-án: sz. Péter és sz. Pál vigiliáján, okt. 31.-én: Mindszentek vigiliáján.

Kántorböjt van: (Post Lucium, cineres, post Sanctum Pneuma cruceunque) Dec. 13., hamvazó szerda, pünkösd és szept. 14. után következő szerda, péntek és szombaton.

Az egzházi évet a három főünnep szerint karácsonyi, husvéli és pünködsdi ünnepkörre osztjuk fel.

37. Karácsonyi ünnepkör.

A karácsonyi ünnepkörben az Atyaisten szeretetét ünnepeljük, aki úgy szerette a világot, hogy elküldötte az Ő egyszülött sz. Fiát.

A karácsonyi ünnepkörben van az advent, Jézus születésének, névadásának, sz. Nevének ünnepe és vízkereszt napja.

Adventben azokról az évezredekéről emlékezünk meg, amelyekben az emberiség a Megváltó eljövetelét várta.

Adventben a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére korán reggel tartjuk a „**Rorate**” miséket. Vasárnap és a rendes napi misékben violaszínű miseruhát ölt a pap. Az egyház tiltja karácsony ünnepéig a zajos mulatságokat és pompás menyegzőket. Az adventi énekek szépen fejezik ki azt, hogy várjuk a Megváltó eljövetelét.

December 24.-e Ádám és Éva napja, **karácsony vigiliája**, amikor szigorú böjtöt kell tartanunk. Karácsony estéje a legboldogabb családi ünnep, amikor a karácsonyfa alatt a kis Jézuska jászolyánál örvendez az egész család.

A **karácsonyfa** a paradicsomi tiltott fát és a keresztfát juttatja eszünkbe. Az égő gyertyák a hit világosságát jelentik, amelyet Jézus hozott az emberiségnek. Az ajándékok a sok lelki kincset jelentik, amit Jézus szerzett

nekünk szent vére árán. Legyen ott a karácsonyfa alatt a betlehemi jászoly képe is.

Jézus születését december 25-én ünnepeljük.

Karácsony napján az egyház nagy ünnepélyességgel fejezi ki örömét. Minden pap három sz. misét mondhat. Az első sz. mise éjféltkor van, mert Jézus ekkor született. A második mise hajnalban, amikor a csordapásztorok jöttek a kis Jézus imádására; a harmadik sz. misét nappal mondjuk: mert Jézus Krisztus az igazság napja, fényt árasztott ez egész világra. (Angyalok, pásztorok, hívek miséje).

A **betlehemesek** régi keresztény szokás szerint szép versekkel és énekekkel juttatják eszünkbe Jézus születését; vigyázzunk, hogy ez a szép szokás feledésbe ne menjen!

December 31.-én a polgári esztendő végén, sz. **Szilveszter napján** az esti órákban hálaadó istentiszteletet tartunk, hogy az elmúlt évben vett jótéteményekért Istennek hálát adjunk és elkövetett bűneinket megbánjuk.

Január 1. **Kis karácsony**, Jézus névadásának ünnepe, amikor az ó-szövetségi szertartás szerint a **Jézus** nevet nyerte.

Jézus sz. Nevének ünnepét újév első vasárnapján üljük, amikor nyolc napon belül teljes búcsút nyerhetünk.

Vízkereszt ünnepe január 6.-án van. Három eseményt ünnepelünk ekkor: hogy a három napkeleti bölcs eljött a kis Jézus imádására, hogy Ker. sz. János Jézust a Jordán vizében megkeresztelte és hogy Jézus a kánai menyegzőn első csodáját művelte.

Vízkereszt az egyház legrégebbi ünnepe, melyen Jézus Istenségének hármasságát nyilvánulását ünnepeljük. A hitujoncokat ünnepélyesen ekkor keresztelték meg. Ma ezen a napon van a házszentelés, amikor a pap szenteltvízzel meghinti, tömjénnel megfüstöli a ker. családok hajlékát, s az ajtóra felírják krétával az évszámot és a

három napkeleti bölc: Gáspár, Menyhért, Boldizsár nevének kezdőbetűjét. Ez alkalommal az egész család keresztet csókol.

A karácsonyi ünnepkör a vízkereszt utáni utolsó vasárnapkal végződik.

38. A husvéti ünnepkör.

A husvéti ünnepkörben a Fiúisten szeretetét ünnepeljük, aki szent vére és szenvedése árán váltotta meg az embereket.

A husvéti ünnepkörbe esik: a böjtelő, a hamvazószerda, a nagyhét, a husvét ünnepe, fehérvasárnap és áldozócsütörtök.

A régi keresztények is böjttel készültek elő a husvét ünnepére. 70, 60, 50 napig tartott az előkészület, s még ma is a böjtelőbe eső vasárnapokat hetvened, hatvanad, ötvened vasárnapnak nevezzük.

Előböjtbe esik a világi mulatozások főideje a farsang vége, amikor a jó Istent sokféleképpen megbántják, azért az egyház a farsang három utolsó napján engesztelésül szentségimádást tart.

Az egyház rendelete szerint ma 40 napig tartó u. n. nagyböjttel készülünk elő a husvétra.

39. Hamvazószerda és a nagyböjt.

Hamvazószerdával kezdődik a nagyböjt, amikor a szentmisében hamut szenteltet az egyház, melyet e szavakkal hint a pap a fejünkre: „Emlékezzél meg ember, hogy porból lettél és porrá leszel!” A régiek bűnbánatukban hamut szórtak a fejükre. Nagyböjtben nekünk is meg kell bánnunk bűneinket, mert ezek okozták a Megváltó szenvedését és halálát.

Vasárnapokat kivéve a nagyböjt minden napján szigorú böjtöt kell tartanunk. Tilos minden zajos mulatság

és pompás menyegző. Az oltárok képeit a templomban letakarják. A sz. misében violaszínű ruhát használnak, elmarad az örvendetes „Gloria”. A keresztúti ájtatosságok és a nagybőjti beszédek mind a bűnbánatra és a husvéti sz. gyónásra akarnak előkészíteni.

A **husvéti gyónás és áldozás** ideje az erdélyi egyházmegyében hamvazószerdától Szentháromság vasárnapjáig tart, mert a nagy egyházmegyében szétszórtnak élnek a katolikusok és kevés a pap. Más egyházmegyében a nagybőjt harmadik vasárnapjától fehérvasárnapig kell a keresztény kötelességet (a husvéti áldozást) teljesíteni.

A nagybőjt ötödik vasárnapján: **fekete vasárnap**, a feszületeket violaszínű lepellel vonják be, mert az Úr Jézus elrejtőzött a zsidók elől, akik meg akarták kövezni.

40. A nagyhét.

A nagyhét virágvasárnaptól nagyszombat estig tart. A nagyhét emlékeztet Jézusnak ünnepélyes bevonulására Jeruzsálembe, az utolsó vacsorára, elfogatására, kínszenvedésére, halálára, sírbatételére, és a pokol tornácába való alászállására.

Virágvasárnap az Úr Jézusnak Jeruzsálembe való ünnepélyes bevonulását ünnepeljük. Pálmaágak helyett barkát szenteltet az egyház. A szentelt barkákkal körmenetet tartunk. Amikor a körmenet a templomba visszatér, zárva találja a templom ajtaját, amely csak akkor nyílik meg, amikor a pap háromszor megkopogtatja a keresztet. A mennyországot is Jézus kereszthalála nyitotta meg számunkra. Körmenet után ünnepélyes nagymise van, amelyben az Úr Jézus szenvedésének történetét énekelik.

Virágvasárnap, nagykedden, nagyszerdán és nagy-pénteken énekelik a **passiót**. Régente Jézus szenvedését, mint egy nagy színdarabot, a templomban adták elő. Oberammergau nevű bajor faluban 10 évenként most is tartanak passiójátékot. A passiót ma több személy éne-

keli: Jézus, az evangélista, Pilátus, sz. Péter, a szolgáló és a néptömeg szavait más-más énekes, illetve a kar. Mikor a pap azt olvassa, hogy Jézus meghalt a kereszten, akkor letérdelnek s kevés ideig csendben elmékednek Jézus haláláról.

Nagyszerdán, nagycsütörtökön és nagypénteken délután vannak a **gyászsолоzsmák**. Jézus kínszenvedését gyászoljuk ezekben. Jeremiás próféta siralmait Jeruzsálem pusztulása felett és intő szavait az egyház a bűnösökre vonatkoztatja. Ezeken a gyászsолоzsmákon használják a háromszögletű gyertyatartót, amelyen egy fehér és 14 sárga viaszgyertya ég. Egy-egy zsoltár befejezésekor sorban elolják a sárga viaszgyertyákat, amelyek az Olajfák hegyén elaludt apostolokat és tanítványokat jelképezik. Csak az Úr Jézust jelentő fehér viaszgyertyát viszik a szertartás végén az oltár mögé. Ez Jézus halálát jelenti. Amikor a szолоzma befejeződött zajt ütnek annak emlékére, hogy Jézus halálakor megrendült a föld. Ekkor a fehér viaszgyertyát égve előhozzák és visszateszik a tartóra, mert Jézus is feltámadt, élve jött ki a sírból.

41. Nagycsütörtök.

Nagycsütörtökön az Oltáriszentség szerzésének emléknapiját ünnepeljük. Fehérszínű miseruhát használunk. **Glóriakor** megszólalnak az orgona és a templom összes harangjai, de annak a kifejezésére, hogy most az Úr szenvedésének ideje van, elnémulnak nagyszombatig. Harangszó helyett a **kereplő** jelzi az istentisztelet idejét. A nagycsütörtöki szentmisében a pap **három ostyát** változtat át. Egyet magához vesz áldozáskor, a másodikat a nagypénteki előreszentelték miséjére, a harmadikat a szent sír számára félreteszi. Ezt a két ostyát áldozatókehelybe zárva mise végén elviszi a főoltárról valamelyik mellékoltár, vagy a sekrestye szentségházába. Ezután **megfosztja**

az oltárokat ékességeiktől annak emlékére, hogy az Úr Jézust is megfosztották ruháitól.

A püspöki székesegyházban a nagycsütörtöki mise alatt történik az **olajszentelés**, mise után pedig a **lábmosás**. Amint az Úr az utolsó vacsorán 12 apostolnak, úgy a püspök is 12 kispapnak megmossa és megcsókolja a lábát.

42. Nagypéntek.

Nagypénteken az Úr Jézus halálának emlékezetét üljük. Az oltáron nincsenek terítők, nem égnek a gyertyák. Gyászmiseruhában, feketében végzik a szertartást. A pap az oltárterítő felrakása alatt arcraborul az oltár lépcsőjénél, majd a lecke oldalon elolvassa **Ozeás** próféta jövendölését a Megváltó haláláról. Utána az ó-szövetségi törvényből a **husvéti báránynak**, Jézus előképének megöléséről szóló részt s erre következik a **passió** éneklése.

A nagypénteki szertartás legmeghatóbb része a **kereszt leleplezése**. A pap kezébe veszi a letakart feszületet és az oltár lépcsőin, a leckeoldalon, fokozatosan felépve háromszor énekli latinul: „Ime a kereszt áldott fája, amelyen függött a világ váltsága“, a kar feleli: „Jőjjetek imádjuk!“ Ezalatt lassankint leveszi a leplet és a feszületet az oltár előtt egy párnára teszi, háromszor letérdelve imádja és megcsókolja az Úr öt szent sebének helyét. Ugyanezt teszik a hívek is a **szentsírnál**, ahová a leplezett feszületet is elviszik.

Az **előreszenteltek miséjére** körmenetben hozzák a főoltárhoz a nagycsütörtökön átváltoztatott sz. ostyát. Nagypénteken nincsen átváltoztatás, a pap is csak a kenyér színe alatt áldozik. Áldozás után a harmadik szent ostyát a **szentségtartóba** teszi és körmenetben a szentsírhoz viszi, ott elhelyezi. Nagyszombat délutánig, a feltámadási körmenetig a szentsírnál marad az **Oltáriszentség**. A hívek gyakran felkeresik a szent sírt, megcsókolják a feszületen

az Úr sebhelyeit s mély imádással adnak hálát a megváltásért.

43. Nagyszombat.

Nagyszombaton arról emlékezünk meg, hogy az Úr Jézus lelke a pokol tornácába szállott alá. Régen csak éjfélkor volt szentmise, akkor ünnepelték a feltámadást. Ezt az éjjeli misét tartjuk most nagyszombaton délelőtt. Megelőzi a **tűz, husvéti gyertya** és a **keresztkút** vizének megszentelése.

A **husvéti gyertya** magát a feltámadott Üdvözítőt jelenti, az öt szent seb emlékére van 5 db tömjengerezd rajta. Áldozócsüörtökig áll a husvéti gyertya a főoltár evangéliumi oldalán. Minden nagymise alatt égnie kell.

Régezte nagyszombaton is ünnepélyesen kereszteltek. A megkereszteltek egy hétig fehér ruhában jártak.

A nagyszombati mise **glóriajakor** újra megszólalnak a harangok és az orgona.

Nagyszombaton délután tartjuk a **feltámadási körmenetet** amelyre a feltámadási szobrot is viszik. A szent sirnál zsoltáréneklés után a pap kezébe veszi az Oltáriszentséget, a főoltárhoz viszi, megkezdi a „Feltámadt Krisztus e napon” kezdetű husvéti éneket, énekszó és harangzúgás mellett járják a körmenetet. A templomba visszatérve, áldás és „Te Deum” után a szentségházba teszi a pap az Oltáriszentséget.

44. Husvét ünnepe és utóünneplése.

Husvétvasárnap reggelén van az **ételek megszentelése**. Ker. őseink az egész nagyböjt alatt tartózkodtak a húseledeltől, azért az első húsételt, amit husvétnapján ettek, megszenteltették. Tojást, kenyeret vagy kalácsot, bárányhúst és bort szokás szenteltetni. Az Úr Jézus is a kenyeret és a bort választotta az Oltáriszentség anyagává. A

bárányhús a husvéti bárányra emlékeztet; a tojás pedig a halottaiból feltámadott Üdvözítőt jelenti. (Sonkát felesleges szenteltetni. A husvéti nyúl pogány szokás!)

Szentmise előtt tartják a **határkerülést**, amikor a jó Isten áldását kérik a szántóföldek termésére. Őrizzük meg őseinknek ezt a szép szokását!

Husvét napján ünnepélyes szentmise és prédikáció van.

Fehérvasárnapnak azért nevezzük a husvét utáni első vasárnapot, mert a nagyszombaton megkeresztettek akkor tették le fehér ruháikat

Április 26.-án sz. **Márk** evangélista ünnepén tartjuk a **búzaszentelő** körmenetet.

Áldozócsütörtök előtti három napon vannak a könyörgő, v. **keresztjáró** körmenetek.

Áldozócsütörtökön, husvét után a 40. napon Krisztus Urunk menybemenetelét ünnepeljük, aki feltámadása után 40 napig maradt a földön. A sz. mise evangéliuma után eloltják a husvét gyertyát és az oltár mellől a feltámadási szoborral együtt elviszik.

45. A pünkösdi ünnepkör.

A pünkösdi ünnepkörben a Szentlélek szeretetét ünnepeljük, aki az egyházat fenntartja, kormányozza és az Úr Jézus által szerzett kegyelmeket a híveknek kiosztja.

Pünkösöd szombatján vigiliaböjtöt tartunk, hogy a megígért Szentlélek eljövételét váró apostolokra és tanítványokra emlékezzünk. E napon is van **keresztvíz-szentelés**.

Pünkösöd napján a Szentlélek ünnepét üljük, aki vihar és tüzes nyelvek képében szállott az apostolokra és a tanítványokra. Ezért mondja a pap a szentmisét vörös színű miseruhában.

A pünkösöd utáni első vasárnap: **Szentháromság**-vasárnapja. Egyenként ünnepeltük a három ünnepkörben az Atya, a Fiú és a Szentlélek szeretetét s Szentháromság-vasárnapján külön ünnepe van a Szentháromság titkának. Különb minden vasárnap a Szentháromság tiszteletére van szentelve.

A Szentháromság vasárnapja után következő csütörtök: **Úrnapja**. A nagycsütörtök rendesen kora tavaszra esik s az Oltáriszentség szerzésének emlékére akkor nem lehetne olyan nagy pompát kifejteni, ezért a középkortól kezdve az Oltáriszentség szerzésének emlékére az egyház külön ünnepet rendelt: az „Úrnapját”.

Fényes **körmenetben** hordozzuk végig az Oltáriszentséget. Négy oltárt készítenek a szabadban, ahol evangélium éneklés után a pap áldást ad az Oltáriszentséggel. Az úrnap körmenettel nyilvánosan megvalljuk kath. hitünket, hálát adunk az Oltáriszentség szerzéseért és megengeszteljük az Úr Jézust a sok bántalomért, amely épen az Oltáriszentségben éri őt.

Pünkösöd ünnepe után a vasárnapok hosszú sora következik (23–25 vasárnap).

46. A B. Szűz Mária ünnepei.

Parancsolt Máriaünnepek: 1. december 8.-án a **Szeplőtlen fogantás** ünnepe, annak tiszteletére, hogy az Úr Jézus édesanyja kezdettől fogva ment volt az eredeti bűntől is. 2. Augusztus 15.-én **Mária menybevételének** ünnepe: Nagyboldogasszony napja.

Tanácsolt Máriaünnepek: 1. Februárus 2.-án **Gyertyaszentelő Boldogasszony** ünnepe annak emlékére, hogy Jézust születése után a 40. napon az ó-szövetségi törvény betartásával bemutatták a templomban. A mise előtt megszentelt gyertyákkal körmenetet tartunk. — 2. Március 25.-én **Gyümölcsoltó Boldogasszony** ünnepe, annak emlékére, hogy Gábor főangyal hírül vitte a sz. Szűznek, hogy csodálatos módon ő lesz a Megváltó anyja. — 3. Szeptember 8. **Kisasszony**, vagy Kis-Boldog-Asszony ünnepe: Mária születésének napja.

Vannak ezeken kívül még kisebb Máriaünnepek u. n. egyházi ünnepek a B. Sz. Mária tiszteletére.

Sarlós Boldogasszony: júl. 2. Havas Boldogasszony: aug. 5. — Mária nevenapja: szept. 12. — Rózsafüzér ünnepe: okt. 7. — Hétfájdalmú Szűz: fekete vasárnapot követő pénteken.

47. A szentek ünnepei.

A polgári évnek majdnem minden napján valamely szentnek ünnepét üli az egyház. November elsején, mivel minden egyes szentnek emlékét külön-külön nem lehet megünnepelni: **Minden-Szentek** ünnepét üljük. Az ünnep estéjén a halottakról, illetve a tisztító tűzben szenvedő szegény lelkekről kell megemlékeznünk.

Halottak estéjén a temetőben gyertyát gyújtunk a sírokon, közös ájtatosságot végzünk a halottakért és alimizsnát adunk az elhunyt lelkek javára.

Június 29-én van az apostolfejedelmeknek: **sz. Péternek és sz. Pálnak** ünnepe.

Március 19.-ét **sz. Józsefnek** az Anyaszentegyház pártfogójának tiszteletére rendelte parancsolt ünnep gyanánt XV. Benedek pápa.

Ezekén kívül szept. 29.-én **sz. Mihály** főangyalnak, jún. 27-én **sz. László királynak**, az erdélyi egyházmegye védőszentjeinek ünnepét üljük.

Februárius 3-án **sz. Balázs** püspök és vértanu ünnepén **torokáldást** ad az Egyház a gyertyaszentelő B. A. napján megszentelt és X alakban összekötött két gyertyával.

A névnap megülése is tulajdonképen a védőszent ünnepeléséből származik.

Befejezés.

A „liturgikus mozgalom” napjainkban rá akarja vezetni a híveket is, hogy foglalkozzanak szépséges katolikus szertartásainkkal. Ismerjék meg a szertartások jelentőségét, s vallásos életükben is gyümölcsöztessék azt, amit a szertartásban tanultak. A szentmise részletes ismerete, az egyházi év ünnepkörei és ünnepei, a szentségek kiszolgáltatásának szertartásai mind-mind a jó Istenhez emelik a lelkünket. Igazi tartalmat adnak a buzgó katolikus életének. Ez a rövid „Szertartástan” csak a legáltalánosabb ismereteket adhatta, de ezeket ki kell bővítenünk a szertartásokról tartott prédikációk meghallgatásával és idevonatkozó könyvek buzgó olvasásával.

M. I. n. d.

F Ü G G E L É K.

Gyakrabban használt latin imádságok magyar fordítással.

A kéttagú latin szavak első szótagja a hangsúlyos. A többtagú latin szavak hangsúlyát az alábbi szövegben a hosszú ékezet „ ’ ” jelöli

In nómine Pátris- et Filii- et Spiritus Sáncti. Amen.

Pater noster, qui es in coelis, — sanctificétur nomen tuum, — advéníat regnum tuum, — fiat volúntas tua, sicut in coelo et in terra. — Panem nostrum quotidiánum da nobis hodie, — et dimítte nobis debita nostra, — sicut et nos dimíttimus debitoribus nostris, — et ne nos indúcas in tentatiónem, — sed libera nos a malo. Amen.

Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, — bendícta tu in muliéribus — et bendíctus fructus ventris tui, Jesus. — Santa María, Mater Dei, — ora pro nobis peccatóribus, — nunc et in hora mortis nostrae. Amen.

Credo in Deum, Patrem omnipoténtem, — Creatórem coeli et terrae. — Et in Jesum Christum, Filium eius unicum, Dominum nostrum, - qui conceptus est de Spiritu Sancto

Az Atyának — és Fiúnak — és Szentlélek Istennek nevében. Amen.

Mi Atyánk! ki vagy a mennyekben, — szenteltesd meg a te neved; — jöjjön el a te országod; legyen meg a te akaratod, miképen mennyben, azonképen itt a földön is. — Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma; — és bocsásd meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétetteknek; — és ne vígy minket a kísértésbe, — de szabadíts meg a gonosztól. Amen.

Üdvözlégy Mária, malszttal teljes! Az Úr van te veled, — áldott vagy te az asszonyok között, — és áldott a te méhednek gyümölcse, Jézus. - Asszonyunk Szűz Mária, Istennek szent anyja, - imádkozzál érettünk, bűnösökért, — most és halálunk óráján. Amen.

Hiszek egy Istenben, a mindenható Atyában, mennynek és földnek teremőjében; — és Jézus Krisztusban Ő egy Fiában, a mi Urunkban, — ki fogantaték Szentlélek-

natus ex María Virgine, — passus sub Pontio Pilato, crucifixus, murtuus et sepúltus; — descéndit ad inferos; tertia die resurréxit a mortuis; — ascéndit ad coelos, sedet ad dexteram Dei patris omnipoténtis, — inde ventúrus est iudicáre vivos et mortuos. — Credo in Spiritum Sanctum, — sanctam Ecclesiám Cathólicam, Sanctórum communionem, — remissionem peccatórum, — carnis resurrectionem, — vitam aeternam. Amem.

Gloria Patri, — et Filio, — et Spirítui Sancto,

Sicut erat in princípío, — et nunc, et semper, — et in saecula saeculórum. Amen.

Angelus Domini nuntiávit Maríae et concépit de Spiritu Sancto.

Ave María etc.

Ecce ancilla domini, fiat mihi secúndum verbum tuum.

Ave María etc.

Et Verbum caro factum est et habitávit in nobis.

Ave María etc.

Ora pro nóbis, sancta Dei génitrix.

Ut digni efficiámur promissionibus Christi.

től, születék szűz Máriától — kízzaték Poncius Pilátus alatt, megfeszítették, meghala és eltemették, — alászálla poklokra, harmadnapon halottaiból feltámadta, — felmene mennyekbe, — ül a mindenható Atya-Istennek jobbjára felől, — onnan leszen eljövendő ítélni eleveneket és holtakat. — Hiszek Szentlélekben, — egy katolikus keresztény anyaszentegyházat, szenteknek egyességét, bűnöknek bocsánatát, — testnek feltámadását, — és az örök életet. Amen.

Dicsőség az Atyának — és Fiúnak — és Szentlélek Istennek,

Miképen kezdetben vala, — most és mindenkor — és mindörökön örökké. Amen.

Az Úr angyala köszönté szűz Máriát és ez méhébe fogadá a Szentlélektől Szent Fiát.

Üdvözlégy Mária stb.

Ime az Úr szolgálóleánya, legyen nekem a te igéd szerint.

Üdvözlégy Mária stb.

És az Ige testté lőn, s mi köztünk lakozék.

Üdvözlégy Mária stb.

Imádkozzál érettünk, Istennek szent anyja.

Hogy méltók lehessünk Krisztus igéreteire.

Orémus,

Gratiam tuam quaesumus,
Domine, — mentibus nostris
infunde: — ut qui angelo
nunciante — Christi Filii tui
incarnationem cognovimus;
— per passionem eius et
crucem — ad resurrectionis
gloriam perducámur. — Per
eúndem Christum Dominum
nostrum. Amen.

Könyörögjünk.

Kérünk téged, Úr Isten, —
öntsd lelkünkbe szent
malasztodat, hogy akik az
angyali üzenet által Szent
Fiadnak Jézus Krisztusnak,
megtestesülését megismertük,
az ő kínszenvedése és ke-
resztje által a feltámadás di-
csőségébe vitessünk. Ugyan-
azon Urunk Jézus Krisztus
által. Amen.

Az „Úrangyalát” szombat este és vasárnap állva, más napokon
térdelve mondjuk. Husvétől Szentháromság vasárnapjáig az „Úran-
gyala” helyett mindennap állva mondjuk a husvéti antifónát:

Regína coeli, laetáre, —
Allelúja!

Quia, quem meruísti por-
táre, — Allelúja!

Resurrexít, sicut dixít; —
Allelúja!

Ora pro nobis Deum, —
Allelúja!

Gaude et laetáre. virgo
Maria. Allelúja!

Quia surrexít Dominus vere.
Allelúja!

Orémus.

Deus, qui per resurrectió-
nem Filii tui Domini nostri
Jesu Christi mundum laetifi-
cáre dignátus es, praesta,
quaesumus, ut per eius geni-
trícem virginem Mariam per-
pétuae capiamus gaudia vi-
tae, per eundem Christum
Dominum nostrum. Amen.

**Mennynek királynéasz-
szonya**, — örülj szép szűz,
Alleluja! — mert kit méhed-
ben hordozni — méltó voltál,
Alleluja!

A mint megmondotta vala,
— föltámadott. Alleluja! —
imádd Istent, hogy lemossa,
— bűneinket. Alleluja!

Örülj és örvendezz, szűz
Mária. Alleluja!

Mert az Úr valóban feltá-
madott. Alleluja!

Könyörögjünk.

Úr Isten, ki szent Fiadnak, a
mi urunk Jézus Krisztusnak
föltámadásával a világot meg-
vigasztaltad, adjad, kérünk,
hogy az ő szent anyja, szűz
Mária által az örök élet örö-
meibe jussunk, ugyanazon
a mi Urunk Jézus Krisztus
által. Amen.

Szentmise alatt.

A lépcsőimádság:

In nomine Patris † et Filii †
et Spiritus † Sancti. Amen.

Pap: Introibo ad altare Dei.

Minstráns: Ad Deum, qui
laetificat iuventútem meam.

P. 1. Iudica me Deus ei
discerne causam meam de
gente non sancta, ab homi-
ne iniquo et doloso erue me.

M. 2. Quia tu es Deus —
forditúdo mea: — quare me
repulisti — et quare tristis in-
cédo, — dum affligit me ini-
mícus.

P. 3. Emitte, lucem tuam et
veritatem tuam: ipsa me de-
duxerunt et adduxerunt in
montem sanctum tuum et in
tabernacula tua.

M. 4. Et introíbo ad altáre
Dei: — ad Deum, qui laetí-
ficat — iuventútem meam.

P. 5. Confitebor tibi in ci-
thara Deus, Deus meus, qua-
re tristis es anima mea, et
quare conturbas me?

M. 6. Spera in Deo, quo-
niam adhuc — confitébor
illi: — salutáre vultus mei —
et Deus meus.

P. 7. Gloria Patri et Filio
et Spirítui Sancto.

M. 8. Sicut erat in princí-
pio — et nunc et semper —

Az Atyának † és Fiúnak
† és Szentlélek Istennek †
nevében. Amen.

P. Isten oltárához készü-
lök lépni.

M. Istenhez, aki ifjúságo-
mat örvendetessé teszi.

1. Szolgáltass nekem igaz-
ságot, Isten! és védelmezz
meg engem az istentelen
nép ellen; a gonosz és álnok
embertől ments meg engem.

2. Mert te vagy, oh Isten,
az én erősségem; miért ve-
tettél el engem? és miért kell
járnom búslakodva, az el-
lenségétől sanyargatva?

3. Oh árásszad ki világos-
ságot! Ezek elvezetnek
engem és fölvisznek a Te
szent hegyedre és a te haj-
lékaidba.

4. És Isten oltárához lé-
pek; Istenhez, ki ifjúságo-
mat örvendetessé teszi.

5. Hárfa pengetése mellett
dicsérlek Téged, Isten! én
Istenem! miért vagy tehát
szomorú, én lelkem és miért
nyugtalanítasz engem?

6. Bízzál az Istenben! mert
még dicsérni fogom Őt, az én
szabadítómat és Istenemet.

7. Dicsőség az Atyának
és Fiúnak és Szentlélek Is-
tennek.

8. Miképen kezdetben
vala, most és minden-

et in saecula saeculorum.
Amen.

P. Introibo ad altare Dei:

M. Ad Deum, qui laetificat inventum meum.

P. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

M. Qui fecit coelum et terram.

P. Confiteor Deo . . . mea culpa . . . orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

M. Misereatur tui omnipotens Deus, — et dimissis peccatis tuis — perducat te ad vitam aeternam.

P. Amen.

M. Confiteor Deo omnipotenti, — beatae Mariae semper Virgini, — beato Michaeli archangelo — beato Joanni Baptistae, sanctis apostolis Petro et Paulo, — omnibus sanctis, et tibi pater — quia peccavi nimis, cogitatione, verbo et opere — mea culpa, — mea culpa, mea maxima culpa. — Ideo precor beatam Mariam semper virginem, — beatum Michaelum archangelum, — beatum Joannem Baptistam, sanctos apostolos Petrum et Paulum, omnes sanctos et te pater, — orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

P. Misereatur vestri omnipotens Deus, et dimissis

kor és mindörökön örökké Amen.

P. Isten oltárához készülük lépni.

M. Istenhez, ki örvend tesse teszi ifjúságomat.

P. A mi segedelmünk az Úr nevében legyen.

M. Aki az eget és a földet teremtette.

P. Gyódom a mindenható Istennek . . . Én véttem . . . Imádkozzatok érettem a mi Urunk Istenünknel.

M. Irgalmazzon neked a mindenható Isten és megbocsátván bűneidet, vezéreljen téged az örök életre.

P. Amen.

M. Gyódom a mindenható Istennek, a boldogságos, mindenkoron szűz Máriának, Szent-Mihály arkangyalnak, keresztelő Szent-Jánosnak, Szent-Péter és Szent-Pál apostoloknak, minden szenteknek és neked tisztelendő lelkiatya, mert fölötte vétkeztem gondolattal, szóval és cselekedettel. Én véttem, én véttem, én igen nagy véttem! Kérem azért a boldogságos, mindenkoron szűz Máriát, Szent-Mihály arkangyalt, keresztelő Szent-Jánost, Szent-Péter és Pál apostolokat, minden szenteket és téged tisztelendő lelkiatya, — imádkozzatok érettem a mi Urunk Istenünknel.

P. Irgalmazzon nektek a mindenható Isten és megbó-

peccátis véstris perdúcat vos
ad vítam aetérnam

M. Amen.

P. Indulgéntiam, absoluti-
ónem et remissionem pecca-
tórum nostrórum tribuat nó-
bis omnípotens et miséricors
Dóminus.

M. Amen.

P. Deus tu convérsus vivi-
ficábis nos.

M. Et plebs tua laetábitur
in té.

P. Osténde nobis Dómine
misericórdiam tuam.

M. Et salutáre tuum da
nobis.

P. Domine exaudi orati-
ónem meam.

M. Et clamor meus ad te
véniat.

P. Dominus vobíscum.

M. Et cum spírítu tuo.

csáltván bűneinket, vezérel-
jen titeket az örök életre.

M. Amen.

P. Vétkeinknek elengedé-
sét †, fölöldozását †és bo-
csánatát † adja meg nekünk
a mindenható és irgalmas
Isten.

M. Amen.

P. Fordulj felénk, ó Isten!
és mi megelevenedünk.

M. És a te néped örven-
dezni fog tebenned.

P. Mutasd meg nekünk,
Uram, irgalmasságodat.

M. És add meg nekünk
a Te üdvösségedet.

P. Uram, hallgasd meg az
én könyörgésemet.

M. És az én kiáltásom
jusson elődbe.

P. Az Úr legyen veletek.

M. És a te lelkeddel.

Gloria in excélsis Deo. Et
in terra pax homínibus bonae
voluntátis. Laudámus te. Be-
nedícimus te. **Adorámus te.**
Glorificamus te. **Gratias ági-
mus tibi** propter magnam gló-
riam tuam. Domine Deus, rex
coeléstis, Deus, pater omní-
potens. Dómine, Fili unigénite,
Jesu Christe. Domine Deus,
agnus Dei, Filius patris. Qui
tollis peccáta mundi, miserére
nobis. Qui tollis peccáta mundi
suscipe deprecatiómem
nostram. Qui sedes ad
déteram Patris, miserére

Dicsőség a magasságban
Istennek, és a földön bé-
keség a jóakarátú embe-
reknek. Dicsérünk téged,
ímádunk téged, dicsőítünk
téged, hálát adunk neked a
te nagy dicsőségedért. Úr
Isten, mennyei király, min-
denható Atya-Isten; Úr Jézus
Krisztus, egyszülött Fiú; Úr
Isten, Isten báránya, az Atyá-
nak Fia! Ki elveszed a világ
bűneit, irgalmazz nekünk!
Ki elveszed a világ bűnét,
fogadd el könyörgésünket!
Ki az Atya jobbán ülsz,

nobis! Quoniam tu solus sanctus, Tu solus Dominus, Tu solus altissimus, **Jesu Christe**. Cum sancto Spíritu in gloria Dei Patris. Amen.

Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem coeli, et terrae, visibilium omnium et invisibilium. Et in unum Dominum **Jesum Christum**, Filium Dei unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia saecula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Génitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de coelis.* Et incarnatus est de Spiritu sancto ex María Virgine. Et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus et sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum scripturas. Et ascendit in coelum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria, iudicare vivos et mortuos; cuius regni non erit finis. Et in spiritum sanctum, Dominum et vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre et Filio **simul adoratur** et conglorificatur, qui locutus est per Prophetas. Et unam sanctam, catholicam

* Itt térdet hajtanak.

irgalmazz nekünk! Mert egyedül te vagy szent, egyedül te Úr, egyedül te főnséges, Jézus Krisztus, a Szentlélekkel az Atya Isten dicsőségében. Amen.

Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában. a mennynek és földnek, minden látható és láthatatlan valóságnak alkotójában; és az Úr Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, ki az Atyától öröktől fogva született, Isten Istentől, világosság a világosságtól, igaz Isten igaz Istentől. Született, nem alkotott, egy természetű az Atyával, aki által minden alkotva van. Ki érettünk, emberekért és a mi üdvösségünkért leszállt a mennyekből*, és megtestesült a Szentlélektől szűz Máriából, és emberré lett; keresztre is feszítettett miértünk Pontius Pilátus alatt, szenvedett és eltemetett; és feltámadt harmad napon az írás szerint; és felment a mennyekbe: ül az Atya jobbjára felől; és onnét eljön ítélni eleveneket és holtakat; az ő országának pedig vége nem lesz. És a Szentlélekben, az úrban és elevenítőben, ki az Atyától és Fiútól származik; ki az Atyával és Fiúval együtt dicsőítetik, ki a próféták által szólt. És az egy, szent, ka-

et apostólicam Ecclesiám. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi saeculi. Amen.

P. Oráte fratres . . .

M. **Suscipiat** Dominus sacrificium — de manibus tuis — ad laudem et gloriam, nominis sui — ad utilitatem quoque nostram — totiusque ecclesiae suae sanctae.

A ministrálás módját a szentmise magyarázatából lehet megtanulni. A ministráns főbb teendői a 16—22 oldalon dült betűkkel vannak nyomatva.

Imádságok a mise végén:

3 Ave Maria.

Salve Regina, Mater misericordiae, — víta, dulcédo et spes nostra salve. — Ad te clamamus exules filii Hevae. — Ad te suspiramus geméntes et fléntes in hac lacrimarum valle. — Eja ergo, Advocata nostra, — illos tuos misericórdes oculos ad nos convérte, — et Jesum benedictum fructum ventris tui, — nobis post hoc exílium osténde. — O clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria!

Ora pro nobis sancta Dei Genitrix.
Ut digni efficiámur promissionibus Christi.

Oremus.

Deus refúgium nostrum et virtus, — populum ad te cla-

tholikus és apostoli egyházat. Vallok egy keresztséget a bűnök bocsánatára; és várom a halottak feltámadását, és a jövődő örökkévalóság életét. Amen.

P. Imádkozzatok testvérek...

M. Fogadja kegyesen az Úr kezeiből az áldozatot, az Ő nevének tiszteletére s dícsőségére és a mi hasznunkra és az egész Anyaszentegyházéra.

3. Üdvözlégý Mária.

Üdvözlégý mennyország királynéja! — irgalmasságnak Anyja, — élet, édesség, reménység, üdvözlégý! Hozzád kiáltunk, Évának számkivetett fiai, — sírva és zokogva Hozzád sóhajtunk e síralom völgyéből. — Azért Szószólónk fordítsd ránk irgalmas szemeidet — és Jézust, a te méhednek áldott gyümölmöcsét, — nekünk ez élet után mutasd meg. — Oh irgalmas, oh kegyes, oh édes szűz Mária!

Imádkozzál érettünk Istennek szent anyja!
Hogy méltók lehessünk a Krisztus ígéretere.

Könyörögjünk.

Úr Isten! erőnk és oltalmunk, — hozzád kiáltó né-

mantem propitius respice; — et intercedente gloriósa et Immaculáta Virgine Dei Genitricé Mária, — cum beáto Joseph Eius Sponso, — ac beáti Apóstolis tuis Petro et Paulo — et omnibus Sanctis, — quas pro conversióne peccatórum, — pro libertáte et exaltatióne sanctae Matris Ecclesiae — preces effúdimus, — miséricors et benígnus exáudi. — Per Christum Dominum Nostrum. Amen.

Sancte Michaél Archángele, — defénde nos in proelio; contra nequítiam et insídias diaboli esto praesídium. — Imperet illi Deus; súpplices deprecámur: — Tuque, Princeps milítiae coeléstis, — sátanam aliósque spíritus malignos, — qui ad perditionem animárum pervagántur in mundo, — divína virtúte in infernum detrúde. Amen.

pedre kegyesen tekints le, — és a dicsőséges és szeplőtelen Szűz Anya Mária, — az ő jegyese: szent József, — szent Peter és Pál Apostolok — és minden Szentek közbenjárására könyörgéseinket, — melyeket a bűnösök megtéréseért, — az anyaszentegyház szabadsága és felmagasztaltatásáért hozzád bocsátunk, — kegyesen és irgalmasan hallgasd meg. — A mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

Szent Mihály Arkangyal, védelmezz minket harcainkban; — a sátán gonoszsága és incselkedése ellen légy oltalmunk. — Parancsoljon neki az Isten; esedezve kérünk: — és te égi seregek fejedelme, — a sátánt és más gonosz szellemeket, — kik a lelkek veszedelmére törnek e világon, — Isten erejével taszítsd a kárhozatra, Amen.

Áldoztatáskor a szentmisén kívül.

M. Confiteor . . .
P. Misereatur . . .
M. Amen . . .
P. Indulgentiam . . .
M. Amen.

(Áldoztatás.)

P. Panem de coelo praestitisti eis.
M. Omne delectaméntum in se habéntem.

P. Kenyeret adtál nekünk az égből.
M. Minden gyönyörűség lévén abban.

P. Domine exaudi orationem meam.

M. Et clamor meus ad te veniat.

P. Dominus vobiscum.

M. Et cum spiritu tuo.

P. **Orémus.** Deus, qui nobis sub Sacraménto mirábili passionis tuae memóriam reliquisti: tribue, quesumus; ita nos córporis et ságuinis tui sacra mystéria venerári, ut redemptionis tuae fructum in nobis iugiter sentiámus, Qui vivis et regnas Deus in saecula saeculórum.

M. Amen.

P. Uram hallgasd meg könyörgésemet.

M. És az én kiáltásom jusson elődbe.

P. Az Úr legyen veletek.

M. És a te lelkedel.

P. **Könyörögjünk.** Úrlsten, ki nekünk a csodálatos Oltáriszentségben szenvedésednek emlékezetét adtad, engeddd szent testednek és vérednek titkait úgy tisztelnünk, hogy megváltásodnak gyümölcsét örökké élvezhessük, ki élsz és uralkodol Isten mindörökön örökké.

M. Amen.

Főpapi áldáskor.

P. Sit nomen Domíni benedictum.

M. Ex hoc nunc et usque in saeculum.

P. Adiutórium nostrum in nomine Domini.

M. Qui fecit coelum et terram.

P. Benedicat vos Omnipotens Deus, Pater † et Filius † et Spiritus † sanctus.

M. Amen.

P. Legyen áldott az Úrnak szent neve.

M. Most és mindörökön örökké.

P. A mi segedelmünk az Úrban van.

M. Aki a mennyet és a földet teremtette.

P. Áldjon meg titeket a mindenható Atya, † Fiú † és Szentlélek † Isten.

M. Amen.

Imádságok a Boldogságos Szűz Máriához.

Sub tuum praesidium confúgimus, sancta Dei génitrix, — nostras deprecationes ne despicias in necessitatibus nostris., — sed a periculis cunctis libera nos semper, — Virgo gloriósa et benedicta, — Dómina nostra — mediatrix nostra, advocáta nostra, — tuo Filio nos reconcília, — tuo Filio nos comménda, — tuo Filio nos repraesénta.

Memorare, o piíssima Virgo María, — non esse auditum a saeculo, — quemquam ad tua curréntem praesídia, — tua implorántem auxilia, — tua peténtem suffrágia a te esse derelictum. — Ego tali animátus confidéntia ad te, — Virgo Virginum, Mater curro — ad te venio; — coram te gemens peccátor assísto. — Noli, Mater Verbi, — verba mea despícere, — sed audi propítia et exaudi. Amen.

Oltalmad alá folyamodunk Istennek szent anyja, — meg ne vesd szükségünk idején könyörgésünket — hanem oltalmaz meg minket minden veszélytől mindenkor dicsőséges és áldott Szűz, — mi asszonyunk, mi közbejárónk mi szószólónk — **szent fiadat** engeszteld meg nekünk — **szent fiadnak** ajánlj minket, — **szent fiadnak** mutass be minket.

Emlékezzél meg oh legkegyelmesebb Szűzanya, Mária, sohasem hallotta senki, hogy te valakit, aki oltalmadért folyamodott, segítségédért esdekelt, szószólásodat kérte, gyámoltalanul magára hagyta volna. Én is hasonló bizalomtól lelkesítve, hozzád sietek óh szűzek Szűze és anyám, hozzád fordulok és színed előtt sóhajtván állok én bűnös; ne vesd meg, oh anyja az örök Igének szavaimat, hanem hallgass rájuk kegyelmesen és hallgass meg engem. Amen.

TARTALOM

	o l d a l
Előszó	3
Bevezetés	5

I. A szent helyek.

1 A templom	5
2 A kápolna	9
3 A templom építésének stílusa	9
4 A templomok díszítése	10
5 A kálvária	11
6 A temető	11

II. A templomi felszerelések.

7 A templomi ruhák	11
8 A templomi edények	12
9 A templomi szerelvények	13
10 A templomi könyvek	13

III. A szent cselekmények.

11 Az egyházi nyelv	13
12 Az egyházi ének	14
13 Szent jelek	14
14 A szentmise	16
15 Előkészület a szentmisére	16
16 Előmise	17
17 Felajánlás	18
18 Átváltoztatás	19
19 Áldozás	21
20 A mise befejezése	22
21 A sz. mise állandó és változó részei	22
22 A misehallgatás módja	23
23 A keresztség	24
24 Bértálás	26
25 Az Oltáriszentség	28
26 A bűnbánat-szentsége	29
27 A betegek kenete	30
28 Az egyházirend szentsége	31
29 A kath. egyház szervezete	32
30 Szerzetesrendek és vallásos testületek	33
31 A házasság szentsége	35
32 Szentelmények	37
33 A temetési szertartások	38
34 Imádságok	40
35 Főbb egyházi ájtatosságok	40

IV. Szent idők és ünnepek.

	o l d a l
36 Az egyházi év	41
37 Karácsonyi ünnepkör	42
38 Husvétüi ünnepkör	44
39 Hamvazószerda és a nagybőjt	44
40 A nagyhét	45
41 Nagycsütörtök	46
42 Nagypéntek	47
43 Nagyszombat	48
44 Husvét ünnepe és utóünneplése	48
45 A pünkösdi ünnepkör	49
46 A B Szűz Mária ünnepei	50
47 A szentek ünnepei	51
Befejezés	51

Függelék.

Keresztvetés, Pater-noster, Ave Maria, Credo	52
Dicsőség, Angelus Domini	53
Regina coeli	54
Lépcsőimádság	55
Confiteor	56
Gloria	57
Credo	58
Suscipiat	59
Imádságok szentmise végén, Salve Regina	59
Aldoztatás a szentmisén kívül	60
Főpapi áldás	61
Imádságok a Boldogságos Szűz Máriához	62
Sub tuum praesidium (Oltalamad alá folyamodunk)	62
Memorare (Emlékezzél meg)	62
Tartalom	63—64

160.³
580

